

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 01.12.1978, sp. zn. Plsf 1/79, ECLI:CZ:NS:1978:PLSF.1.1979.1

Číslo: 42/1979

Právní věta:

Zhodnotenie poznatkov o rozhodovaní súdov o trestných činoch proti majetku v socialistickom vlastníctve podľa tretieho oddielu druhej hlavy osobitnej časti Trestného zákona a odpovedajúcich prečinov.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 01.12.1978

Spisová značka: Plsf 1/79

Číslo rozhodnutí: 42

Číslo sešitu: 4-5

Typ rozhodnutí: Zpráva

Hesla: Adhezní řízení, Konzumpce faktická, Majetek dotovaný ze státních prostředků, Majetek v socialistickém vlastníctví, Nadržování, Neoprávněné užívání cizí věci, Padělání a pozměňování veřejné listiny, Pletichy proti sociálnímu zabezpečení a nemocenskému pojištění, Podílnictví, Pokračování v trestném činu, Pokus, Porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky, Poškozování majetku v socialistickém vlastníctví, Poškozování spotřebitele, Přečin proti majetku v socialistickém vlastníctví, Přestupky, Přijímání úplatku, Rozkrádání majetku v socialistickém řízení, Signalizace, Škoda, Souběh, Ukládání trestu, Věc v opatrování socialistické organizace, Zatažení věci v majetku v socialistickém vlastníctví

Předpisy: 140/1961 Sb. § 3 odst. 4

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

XV. zjazd Komunistickej strany Československa vypracoval program ďalšieho hospodárskeho a sociálneho rozvoja našej socialistickej spoločnosti v rokoch 1976-1980. Nadviazal v ňom na úspešnú líniu hospodárskej a sociálnej politiky vytýčenú na predchádzajúcom zjazde strany. Základným cieľom hospodárskej a sociálnej politiky KSČ v období 6. päťročnice je zabezpečiť v súlade s prehlbujúcim sa socialistickým spôsobom života uspokojovanie rastúcich hmotných a duchovných potrieb obyvateľstva i ďalšie upevňovanie jeho životných sociálnych istôt. Rozhodujúci význam pre realizovanie týchto cieľov má nerušený hospodársky rozvoj krajiny a rast jej bohatstva. Aj 11. zasadnutie ÚV KSČ v marci 1978, ktoré urobilo bilanciu práce strany a celej spoločnosti od XV. zjazdu KSČ, ako aj 12. zasadanie ÚV KSČ v decembri 1978 znova postavili do popredia ekonomické otázky a úlohy ďalšieho hospodárskeho rozvoja ako základne pre dosiahnutie cieľov vo všetkých

ostatných oblastiach spoločenského života. Položili dôraz na zdokonalenie riadiacej a organizátorskej práce, na energickejšie prekonávanie tých škodlivých javov, ktoré pramienajú z malomeštiackej mentality, narušujú socialistickú zásadu odmeňovania podľa práce a schopností, poškodzujú a brzdia rozvoj materiálnej základne a tým i celej spoločnosti.

Socialistické vlastníctvo je nedotknuteľným základom socialistického zriadenia a zdrojom blahobytu ľudu, bohatstva a sily štátu. Povinnosť chrániť a upevňovať socialistické vlastníctvo je preto uložená priamo v ústave všetkým občanom. Tým je daný význam majetku v socialistickom vlastníctve i význam jeho ochrany, vrátane ochrany poskytovanej proti najnebezpečnejším útokom proti nemu prostredníctvom Trestného zákona a Zákona o prečinoch.

Protiprávne útoky proti socialistickej ekonomike a osobitne proti majetku v socialistickom vlastníctve reprezentujú u nás už dlhší čas najväčšiu časť kriminality. Na nutnosť zintenzívniť boj proti tejto trestnej činnosti a zapojiť do neho všetky zložky a sily spoločnosti, predovšetkým v základných článkoch hospodárskej sféry, upozornili nielen stranícke, ale aj najvyššie štátne orgány. Touto problematikou sa zaoberá uznesenie ústavnoprávných výborov Snemovne ľudu a Snemovne národov Federálneho zhromaždenia č. 118 z 18. februára 1975 a uznesenia vlády ČSSR č. 243 zo 4. septembra 1975, č. 31 zo 4. februára 1976 a č. 129 z 11. mája 1978. Z týchto uznesení, ako aj z uznesenia Federálneho zhromaždenia č. 9 z 5. apríla 1977 vyplýva pre Najvyšší súd ČSSR úloha venovať sústavnú pozornosť trestnoprávnej ochrane našej ekonomiky a predovšetkým majetku v socialistickom vlastníctve.

Na nepriaznivý stav trestnej činnosti proti majetku v socialistickom vlastníctve upozornil Najvyšší súd ČSSR vo svojej smernici o zameraní činnosti súdov a štátnych notárstiev po XV. zjazde KSČ (č. Plsf 1/76). Podčiarkol, že ochrana socialistickej ekonomiky predovšetkým pred rozkrádaním majetku v socialistickom vlastníctve, ktoré je najrozšírenejšou formou trestnej činnosti tohto druhu, patrí medzi základné problémy boja s kriminalitou aj v období po XV. zjazde strany. Aj smernice Najvyššieho súdu ČSR a Najvyššieho súdu SSR o úlohách súdov a súdneho dozoru po XV. zjazde KSČ, resp. zjazde KSS zdôraznili, že výkon súdneho dozoru treba zamerať na dôslednú ochranu spoločnosti pred útokmi narušujúcimi socialistické vlastníctvo.

V súlade s týmito smernicami a s plánmi hlavných úloh uskutočnili Najvyššie súdy ČSR a SSR v súčinnosti s krajskými súdmi prieskum a zhodnotenie praxe okresných a krajských súdov ako súdov prvého stupňa pri postihu trestných činov a prečinov proti majetku v socialistickom vlastníctve. Prieskum sa týkal trestných vecí právoplatne skončených v II. polroku 1976 a v ČSR aj v I. polroku 1977. Na základe výsledkov tohto prieskumu a zhodnotenia štatistických údajov ministerstiev spravodlivosti, ako aj na základe sledovania rozhodovania najvyšších súdov republík Najvyšší súd ČSSR zovšeobecnil poznatky o rozhodovaní súdov v ČSSR o trestných činoch a prečinoch proti majetku v socialistickom vlastníctve; pritom nechce nahrádzať dozorovú činnosť najvyšších súdov republík ako aj najvyšších orgánov súdneho dozoru v národných republikách.

I.

Rozhodovanie o vine

A. Zisťovanie skutočného stavu veci

Základným predpokladom zákonného a spravodlivého rozhodnutia je správne zistenie skutočného stavu veci (§ 2 odst. 5, 6 Tr. por.).

Podľa zistení Najvyššieho súdu ČSR a Najvyššieho súdu SSR v rozhodovaní súdov sa v tomto smere vyskytujú nedostatky v podstate rovnakého druhu, aké sa zistili pri viacerých príležitostiach už v

minulosti (pozri najmä Pls 6/66 a Prz 18/67 býv. Najvyššieho súdu, č. 62/1973 Zb. rozh. tr.). Vo veciach skutkovo a právne jednoduchých je skutkový stav spravidla úplne a správne zistený. Naproti tomu vo veciach, ktoré sú po skutkovej alebo právnej stránke zložitejšie, nedostatky a to niekedy aj závažného charakteru, sa vyskytujú častejšie. Skutkové a právne nedostatky spolu úzko súvisia. Nedostatočné objasnenie skutku z hľadiska všetkých právne významných okolností je príčinou chýb pri právnom posúdení, neujasnenosť právnej problematiky zasa vedie k nesústreďenému, náhodnému vykonávaniu dôkazov; dokazujú sa skutočnosti podradné alebo právne celkom bezvýznamné a zanedbáva sa dokazovanie zamerané na skutočnosti z právneho hľadiska podstatné a rozhodujúce.

Typickým a najčastejším nedostatkom pri tomto druhu trestnej činnosti je predovšetkým neúplné objasnenie okolností umožňujúcich určenie povahy a výšky škody spôsobenej trestným činom (§ 89 odst. 1 písm. e/ Tr. por.). Význam tejto skutočnosti pre správne rozhodnutie o vine (rozlíšenie trestného činu, prečinu a prípadne priestupku, použitie znakov „značná škoda“ a „škoda veľkého rozsahu“ ako okolností podmieňujúcich použitie vyššej trestnej sadzby atď.), ďalej o treste a o náhrade škody sa v praxi súdov ešte stále často podceňuje (o význame tejto okolnosti pre rozhodnutie porov. č. 11/1967 a 33/1967 Zb. rozh. tr.). Niekedy sa neberie do úvahy, že rozsah pojmu „škoda“ nie je z týchto rôznych hľadísk vždy totožný. Za škodu ako znak skutkovej podstaty trestných činov proti majetku v socialistickom vlastníctve možno spravidla považovať len úbytok na tomto majetku, nie však ďalšie škodlivé majetkové následky činu, ktoré môžu mať význam pri určení stupňa nebezpečnosti činu pre spoločnosť, prípadne pri rozhodovaní o uplatnenom nároku na náhradu škody v adhéznom konaní (porov. č. 28/1971 Zb. rozh. tr.). Z tohto hľadiska nie je rozhodujúci ani zisk, ktorý páchatel' dosiahol predajom veci pochádzajúcej z trestného činu spáchaného na škodu majetku v socialistickom vlastníctve (porov. č. 87/1958 a 71/1971 Zb. rozh. tr.). Výnimočne (napr. pri § 136 Tr. zák.) sa môže pokladať za škodu v zmysle znaku skutkovej podstaty trestného činu nielen škoda vo forme úbytku na majetku v socialistickom vlastníctve, ale aj iná škoda (porov. § 442 odst. 2 Obč. zák.), napr. škoda spôsobená výpadkom výroby pri poškodení stroja a pod.

Jednou z hlavných príčin nesprávneho zistenia povahy a výšky škody je skutočnosť, že orgány činné v trestnom konaní nerešpektujú ustanovenie § 443 Obč. zák. a odpovedajúce ustanovenie § 180 Zák. práce, podľa ktorých sa pri určení výšky škody na veci vychádza z ceny veci v čase poškodenia, teda z ceny platnej v čase spáchania trestného činu. Ak je určená maloobchodná cena, vychádza sa z tejto ceny a prihliada sa na prípadné opotrebenie veci (porov. č. 11/1967 a 33/1967 Zb. rozh. tr.). Ak je predmetom útoku vec už používaná, dôkazy nie sú zamerané na stupeň opotrebovania veci a na jej skutočnú hodnotu v čase spáchania trestného činu. Pri zistení skutočnej hodnoty opotrebovanej veci nemožno vychádzať len z tzv. účtovnej zostatkovej hodnoty veci; táto je len jedným z dôkazov, z ktorých sa vychádza pri určení ceny veci (porov. č. 29/1978 Zb. rozh. tr.).

Obohatenie páchatela tým, že podvodne získa vec z majetku v socialistickom vlastníctve za veľkoobchodnú cenu, nie je skrátением dane podľa § 148 Tr. zák., ale rozkrádaním majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 odst. 1 písm. c) Tr. zák., pričom škodu predstavuje rozdiel medzi maloobchodnou a veľkoobchodnou cenou (porov. č. 18/1957 Zb. rozh. tr.). Podobne pri rozkrádaní vecí na škodu organizácie, ktorá ich vedie vo veľkoobchodných cenách, sa musí výška škody vypočítať v maloobchodných (tržných) cenách. Na základe maloobchodných cien sa vypočíta škoda aj pri rozkrádaní tovaru prevážaného tranzitným spôsobom cez územie republiky železnicou, príp. iným dopravným prostriedkom (rozhodnutie 4 To 17/71 Najvyššieho súdu ČSR). Ak vec nie je predmetom tržného hospodárstva a maloobchodná cena nie je ustanovená, určí sa cena veci na základe maloobchodnej ceny porovnateľného výrobku, spravidla za pomoci znalca. Cena odpadových alebo použitých surovín, ktoré vykupujú príslušné socialistické organizácie (predovšetkým n. p. Kovošrot a Zberné suroviny), sa určí podľa výkupných cien vyplácaných socialistickým organizáciám.

Najčastejším dôkazom o výške škody je vyjadrenie poškodenej organizácie. Málokedy však ide o dôkaz dostatočne spoľahlivý sám osebe, pretože v ňom chýba presné označenie veci, jej

maloobchodnej ceny, stupňa jej prípadného opotrebenia, jej hodnoty v čase spáchania trestného činu, ako aj úvahy, z ktorých vychádzala poškodená organizácia pri určovaní ceny veci. Ak ide o viac vecí, jednotlivé veci nie sú z uvedených hľadísk špecifikované. Hoci vyjadrenie poškodenej organizácie treba spravidla preveriť inými dôkazmi (porov. č. 14/1977 Zb. rozh. tr.), prípadne požiadať poškodenú organizáciu o doplnenie vyjadrenia a o predloženie príslušných dokladov, súdy to často zabúdajú urobiť. Niekedy si nevšímajú ani námietky obvineného v tomto smere. Ak nemožno výšku škody zistiť spoľahlivým spôsobom na základe vyjadrenia poškodenej organizácie a dokladov, ktoré predložila, doplnených vyjadrením obvineného, príp. vypočutím svedkov, treba vyžiadať odborné vyjadrenie o cene u príslušnej nezainteresovanej obchodnej alebo výrobnjej organizácie podľa § 105 odst. 1 veta druhá Tr. por. a v prípade nevyhnutnosti vykonať dôkaz na základe posudku znalca.

Pri vlámamiach do predajní maloobchodu, do skladov socialistických organizácií a podobných objektov sa pri určení výšky škody nevychádza vždy zo všetkých dostupných dôkazov, ale vychádza sa buď z priznania obvinených, alebo len z vyčísleného rozdielu medzi skutočným a účtovaným stavom, zisteného pri inventúre po spáchaní trestného činu. V tomto poslednom prípade súdy zabúdajú, že inventúra je len vo výnimočnom prípade priamym dôkazom o skutočnom množstve, druhu a cene odcudzených vecí, pretože spravidla ukazuje len rozdiel medzi skutočným a účtovaným stavom tovaru, zásob ap. v predajni alebo v inom objekte, ktorý môže mať okrem spáchaného trestného činu aj rozmanité ďalšie príčiny.

Nejednotne sa postupuje pri výpočte škody spôsobenej odcudzením tovaru v predajniach PZO Tuzex. Najvyšší súd CSR v rozhodnutí 11 To 2/77 vyriešil túto otázku tak, že škoda sa v takýchto prípadoch určuje prepočítaním tuzexových poukazov na čs. menu s prihliadnutím na reláciu cien v tuzexových korunách k maloobchodným cenám jednotlivých druhov tovaru na vnútornom a zahraničnom trhu. Určiť týmto spôsobom cenu tovaru majú orgány zahraničného obchodu a nie finančné orgány. Pre zistenie výšky škody bude spravidla potrebné vyžiadať odborné vyjadrenie Federálneho ministerstva zahraničného obchodu, príp. iného orgánu či organizácie zahraničného obchodu.

Výška škody a často aj iné skutočnosti významné pre rozhodnutie sa dokazujú aj s pomocou revíznej správy. Súdy správne považujú revíziu správu vrátane príloh za listinný dôkaz, ktorý nemožno považovať za akýsi znalecký posudok sui generis a ktorý nemôže nahradiť znalecký posudok, ak je na objasnenie veci potrebné pribrať znalca. Kontrolný orgán, ktorý vypracoval revíziu správu, nemôže byť v tej istej veci pribratý za znalca. V prípade potreby ho možno vypočuť len ako svedka, pokiaľ sa chyby a nedostatky revíznej správy nepodarí odstrániť tým, že orgán, ktorý správu vypracoval, ju na žiadosť orgánu činného v trestnom konaní doplní (§ 8 odst. 1 Tr. por., vyhl. č. 75/1959 Ú. l.). Vyjadrenie osôb pred kontrolnými orgánmi nemôže nahradiť svedecké vypočutie týchto osôb podľa Trestného poriadku (porov. č. 32/1976 Zb. rozh. tr.). Táto povaha revíznej správy ako dôkazu je v praxi súdov v podstate jasná. Vyskytujú sa však nedostatky pri jej hodnotení (o hodnotení revíznej správy ako dôkazu porov. č. 45/1973 a 32/1976 Zb. rozh. tr.), keď súdy nevyžadujú, aby k revíznej správe boli pripojené prvotné doklady, z ktorých kontrolné orgány vychádzali (objednávky, dodacie listy, faktúry, mzdové listiny ap.), neporovnávajú tieto doklady so závermi revíznej správy, neodstraňujú nejasnosti a rozpory, ktoré sa v nej vyskytujú, nepreverujú námietky obvinených proti jej záverom atď. Naproti tomu sa niekedy zbytočne nariaďuje dokazovanie pribratím znalca, hoci revízna správa je vypracovaná svedomite a na dobrej úrovni, ale jej zhodnotenie si vyžaduje dôkladne ju preštudovať a jej závery podrobne porovnať s pripojenými dokladmi, prípadne inými dôkazmi. Súdy takto vlastne prenáša na znalca svoju úlohu hodnotiť pravdivosť revíznej správy podľa jej vnútorného obsahu a jej súladu s pripojenými dokladmi, prípadne inými zisteniami, ako aj podľa logickosti jej záverov. Pochybnosť o pravdivosti revíznej správy a nariadenie znaleckého dokazovania nemôžu byť založené len na skutočnosti, že revíziu správu vypracovali kontrolné orgány poškodenej organizácie, ak sa táto pochybnosť neopiera o konkrétne zistené okolnosti, napr. o preukázanú neobjektívnosť

alebo odbornú nespôsobilosť kontrolných orgánov, nedostatky revíznej správy ap.

Ak nemožno zistiť presnú výšku škody, musí sa zistiť aspoň jej minimálna výška, pričom sa táto minimálna výška škody musí opierať o vykonané dôkazy takisto ako každá iná okolnosť (porov. č. 53/1958 Zb. rozh. tr.) a nemožno ju určiť odhadom. V rozsudku musí byť minimálna výška škody určená číselne a nemožno ju určiť len slovným opisom, napr. že vznikla škoda v zanedbateľnej výške ap.

Častou formou skúmanej trestnej činnosti je pokračovanie v trestnom čine dlhší čas, pri ktorom sa škody spôsobené jednotlivými útokmi musia sčítať. Výška škody sa v takýchto prípadoch často nedá zistiť objektívne z účtovných dokladov, pretože rozkradnuté hodnoty nie sú zachytené v účtovej evidencii, pochádzajú z tzv. prebytkov, z nezisteného poškodzovania spotrebiteľov alebo odberateľských organizácií ap. Dôkazovými prostriedkami o výške škody sú preto spravidla len výpovede obvinených, svedkov ap. Pri zisťovaní výšky škody sa v takýchto prípadoch niekedy uplatňujú rôzne mechanické výpočty len na základe priznania obvinených, ktoré sa však nepreverenú všetkými dostupnými dôkazmi. Nie sú ojedinelé prípady, v ktorých si zistenia súdu o výške škody v skupinových veciach u jednotlivých obvinených navzájom odporujú.

Jednou zo základných príčin nedostatočného objasnenia veci je, že v niektorých prípadoch sa ešte nevenuje dost' pozornosti obhajobe obvinených a táto obhajoba sa nepreverenú všetkými dostupnými dôkazmi, ako to ukladá zákon. Konštatujú to obidva najvyššie súdy republík. Preverenú obhajoby obvineného potrebnými dôkazmi sa niekedy nahrádza subjektívnymi úvahami, ktoré sa neopierajú o vykonané dôkazy.

Najslabším článkom pri zisťovaní skutočného stavu veci zostáva dokazovanie okolností, ktoré viedli k trestnej činnosti alebo umožnili jej spáchanie (§ 89 odst. 1 písm. f/ Tr. por.), t. j. príčin a podmienok trestného činu. Súdy si stále neuvedomujú, že zisťovanie týchto okolností je potrebné nielen pre signalizačnú a inú preventívnu činnosť súdov, ale že tieto okolnosti osvetľujú povahu a spôsob vykonania činu, napomáhajú objasniť subjektívnu stránku trestného činu a poznať osobnosť páchatela a že teda môžu významnou mierou prispieť aj k správne rozhodnutiu o vine a treste.

Napriek uvedeným nedostatkom možno vo všeobecnosti na základe výsledkov prieskumu konštatovať, že orgány činné v trestnom konaní, vrátane súdov, vynakladajú veľké úsilie, aby sa zistili okolnosti potrebné pre rozhodnutie súdu o vine, treste (príp. ochrannom opatrení) a o náhrade škody. Výsledky nie sú však zo spomínaných príčin vždy úmerné vynaloženému úsiliu a neprejavujú sa vždy v presvedčivom rozhodnutí súdu. Podľa § 125 Tr. por. súd svoje skutkové závery vyloží v odôvodnení rozsudku stručne a jasne. Len málo rozhodnutí však spĺňa túto požiadavku zákona, keď väčšina rozhodnutí, najmä v komplikovanejších veciach, je rozvláčna, reprodukuje obsah výpovedí a iných vykonaných dôkazov bez rozlišovania podstatných a nepodstatných skutočností bez toho, aby sa súd presvedčivo vyrovnal s rozpormi medzi jednotlivými dôkazmi. V tzv. skupinových veciach sa vyskytli aj prípady, že u spolupáchateľov si skutkové závery súdu navzájom odporovali. Zrozumiteľnosť rozhodnutia je predpokladom jeho presvedčivosti. Výchovný význam takýchto rozvláčných, málo prehľadných alebo vnútorne rozporných rozhodnutí sa tým oslabuje. Oslabujú sa tým aj výchovné účinky celého trestného konania.

B. Právne posúdenie

K výkladu a aplikácii ustanovení o trestných činoch proti majetku v socialistickom vlastníctve podľa 3. oddielu II. hlavy osobitnej časti Trestného zákona a o odpovedajúcich prečinoch (§ 3, 4 a 11 Zák. o preč.) majú súdy k dispozícii rozsiahlu judikatúru, ktorou bola vyriešená väčšina existujúcich sporných právnych problémov. Napriek tomu sa vyskytujú v rozhodovaní súdov chyby pri právnom posúdení veci aj v otázkach, ktoré sa už riešili v publikovanej judikatúre. Hoci spravidla nejde o často

sa opakujúce chyby, predsa svedčia o tom, že nie všetci sudcovia pracujú so znalosťou judikatúry. Okrem toho sa predovšetkým v súvislosti s niektorými novými formami trestnej činnosti proti majetku v socialistickom vlastníctve objavili aj niektoré nové problémy, ktoré sa však bežne riešili v judikatúre najvyšších súdov republík. Inak najvyššie súdy republík vychádzajú vo svojich zhodnocovacích správach dôsledne z doterajšej bohatej judikatúry. Otvorené, nejednotným, prípadne neuspokojivým spôsobom riešené zostávajú len niektoré jednotlivé otázky.

Rozhodnutia súdov pokiaľ ide o odôvodnenie právneho posúdenia skutku sú spravidla ešte na nižšej úrovni než je úroveň odôvodnenia zisteného skutočného stavu veci. Málokteré rozsudky obsahujú úvahy, z ktorých súd vychádzal pri právnom posúdení veci (§ 125 Tr. por.). Súdy sa väčšinou obmedzujú len na konštatovanie, že skutok napĺňa znaky príslušného trestného činu.

1. Výklad a aplikácia ustanovení § Tr. zák. a § 3 odst. 1 písm. a) až c) a § 4 Zák. o preč.

Za majetok, ktorý je v socialistickom vlastníctve, považujú súdy v súlade s Hospodárskym zákonníkom majetok v spoločenskom vlastníctve vo forme štátneho vlastníctva (národný majetok), družstevného vlastníctva (majetok družstevných organizácií) a vlastníctva spoločenských a iných socialistických organizácií. Za majetok, ktorý je vo vlastníctve spoločenských a iných socialistických organizácií, sa v praxi súdov považoval majetok Revolučného odborového hnutia, Zväzu československo-sovietskeho priateľstva, Zväzu žien, poľovníckych a rybárskych zväzov, Zväzu chovateľov drobného hospodárskeho zvieratstva (porov. rozh. č. 43/1965 Zb. rozh. tr. a 3 Tz 28/70 Najvyššieho súdu ČSR). Naproti tomu majetok Medzinárodnej organizácie novinárov sa nepovažuje za majetok, ktorý je v socialistickom vlastníctve (č. 3/1976 Zb. rozh. tr.).

Problémy pri výklade tohto znaku vznikli pri postihu trestnej činnosti pracovníkov organizácií zahraničného obchodu, ktorí v súvislosti s uzatváraním zmlúv so zahraničnými firmami prijímali rôzne vecné dary a finančné prostriedky ako úplatok, tzv. províziu ap. V rozhodnutí [2 Tzf 2/77](#), uverejnenom pod č. 1/1978 Zb. rozh. tr., vyslovil Najvyšší súd ČSSR právny názor, že takéto dary a úplatky sa nestávajú majetkom v socialistickom vlastníctve len preto, že pracovníci zahraničného obchodu sú podľa predpisov vydaných Federálnym ministerstvom zahraničného obchodu povinní prijať dary ohlásiť a odovzdať organizácii, za ktorú konali. Tieto prepisy jednak nemôžu riešiť otázku nadobudania štátneho socialistického vlastníctva, jednak sa vzťahujú len na dary prijaté v rámci spoločenských konvencií v zahraničnom obchode a nie na úplatky, ktoré nemôžu byť zdrojom štátneho socialistického vlastníctva. Ide tu preto len o prijímanie úplatku, a nie o rozkrádanie majetku v socialistickom vlastníctve. Pravda, inak treba posudzovať prípady, v ktorých pracovník zahraničného obchodu úmyselne poškodí organizáciu zahraničného obchodu a obohatí zahraničnú firmu dojednaním nevýhodnej ceny pri vývoze alebo dovoze tovaru, príp. pri ich sprostredkovaní a zoberie za to tzv. províziu. Ide tu spravidla o rozkrádanie majetku v socialistickom vlastníctve formou podvodu, kde škodou na majetku v socialistickom vlastníctve je rozdiel v cene, ktorý vznikol v neprospech čs. organizácie zahraničného obchodu; provízia, ktorú získal páchatel, predstavuje len odmenu za trestný čin, prípadne jeho podiel na zisku z trestnej činnosti.

Vyskytli sa problémy aj pri postihu prípadov, v ktorých sa prepitné, prípadne hodnoty získané podvodom od jednotlivcov dostali prechodne do dispozície socialistickej organizácie alebo jej pracovníka skôr ako si ich páchatel podľa vopred premysleného úmyslu privlastnil. Takéto hodnoty považovali súdy niekedy za majetok v socialistickom vlastníctve bez toho, aby odôvodnili, na základe akého právneho dôvodu sa stali socialistickým vlastníctvom. Napr. bol vyslovený právny názor, že ak sa prepitné poskytované účtujúcu čašníkovu odovzdalo ako súčasť tržby, splynulo s tržbou a tým stratilo svoj charakter prepitného. Ak si potom páchatelia ponechávali určité sumy ako prebytky, ktorých výška sa určila po zistení predbežného výsledku hospodárenia prevádzky, rozkrádali majetok v socialistickom vlastníctve. Nehľadiac na subjektívnu stránku, chýba uvedenie právneho dôvodu, na základe ktorého socialistická organizácia nadobudla vlastnícke právo na prepitné; veď pomiešanie

cudzích peňazí s vlastnými samo osebe nie je právnym dôvodom nadobudnutia vlastníctva cudzích peňazí. Podobne v inej veci vychádzal súd z predpokladu, že preplatky na notárskych poplatkoch, ktoré štátna notárka úmyselne vylákala od poplatníkov a potom si ich ponechala pre seba, sa stali majetkom v socialistickom vlastníctve a že sa preto nedopustila podvodu podľa § 250 Tr. zák. v jednočinnom súbehu s porušovaním povinností verejného činiteľa podľa § 158 Tr. zák., ale rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 odst. 1 písm. b), odst. 3 písm. a) Tr. zák. Ani v tomto prípade nebolo odôvodnené, prečo išlo o majetok v socialistickom vlastníctve. Skutočnosť, že socialistická organizácia prípadne zodpovedá za škodu, ktorú spôsobil jej pracovník, sama osebe ešte nemôže odôvodniť záver, že sa rozkrádal majetok, ktorý je v socialistickom vlastníctve.

Podľa § 139 Tr. zák. ochrana podľa 3. oddielu II. hlavy osobitnej časti Trestného zákona sa poskytuje aj majetku, ktorý je dotovaný zo štátnych prostriedkov, a veciam, ktoré sú v opatrovaní socialistickej organizácie alebo štátneho orgánu. Majetok a veci uvedené v § 139 Tr. zák. sa nestávajú majetkom v socialistickom vlastníctve, len sa im poskytuje rovnaká ochrana ako tomuto majetku. Zostávajú však vo vlastníctve osobnom, príp. súkromnom. Najvyššie súdy republík považujú za nesprávnu prax súdov, ktoré označujú v rozsudkoch (v právnej a prípadne aj v skutkovej vete) majetok alebo veci uvedené v § 139 Tr. zák. ako majetok, ktorý je v socialistickom vlastníctve. Najvyšší súd ČSR uvádza, že v takýchto prípadoch treba vo výroku o vine uviesť, kto je vlastníkom majetku, ako aj orgán alebo organizáciu, ktorá je konaním páchatela poškodená. Právnu vetu treba prispôbiť ustanoveniu § 139 Tr. zák., ktoré treba okrem toho vo výroku o vine citovať.

Ustanovenie § 139 Tr. zák. nemôže byť preto argumentom pre právny záver, že určitá vec je v socialistickom vlastníctve, keď v tomto ustanovení ide práve naopak o veci, ktoré sú v osobnom, prípadne súkromnom vlastníctve, len sa im poskytuje ochrana ako veciam, ktoré sú v socialistickom vlastníctve z toho dôvodu, že škoda na nich spôsobená postihuje nepriamo majetok v socialistickom vlastníctve, napr. preto, že za túto škodu zodpovedá celkom alebo sčasti socialistická organizácia alebo štátny orgán. Takýto nesprávny argument použil súd napr. vo veci, v ktorej vedúci reštaurácie a jeho zástupkyňa preberali od pracovníkov tržby, ktoré sa ukladali do trezoru a prebytok 54 450,60 Kčs neodviedli, ale si ponechali pre seba. Skutok bol kvalifikovaný ako trestný čin rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 9 odst. 2, § 132 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. c) Tr. zák. V opravnom prostriedku sa namietalo, že kvalifikácia skutku závisí od zistenia, z akého prameňa vznikol prebytok, či z predaja vlastného tovaru, z úmyselného poškodzovania spotrebiteľov, príp. tzv. prirodzenou cestou, a to nebolo objasnené. Súd rozhodujúci o opravnom prostriedku vyslovil právny názor, že ak prebytok vznikol tzv. prirodzenou cestou, stal sa majetkom v socialistickom vlastníctve, inak - ak vznikol úmyselným poškodzovaním spotrebiteľov alebo zo zneužívania socialistického podnikania - bol v opatrovaní socialistickej organizácie a preto pokiaľ si ho obvinení privlastnili, boli správne odsúdení za trestný čin podľa § 132 Tr. zák. Druhá časť právnej úvahy je pochybná, pretože tu nevznikol pomer medzi socialistickou organizáciou a vlastníkom (držiteľom) peňazí, aký predpokladá ustanovenie § 139 Tr. zák., t. j. v danom prípade úschovná zmluva, a pretože osoba, ktorá vec dala do opatrovania socialistickej organizácii (parcovníci reštaurácie ukladali tržbu do trezoru z poverenia obvinených), si ju prirodzene môže vziať späť. Pre prípad, že prebytok vznikol úmyselným poškodzovaním spotrebiteľov jednotlivcov, prípadne zneužívaním socialistického podnikania, nemohol sa stať súčasťou majetku v socialistickom vlastníctve ani nemohol požívať ochranu ako majetok v socialistickom vlastníctve podľa § 139 Tr. zák., pretože tu nevznikla úschovná zmluva medzi socialistickou organizáciou a iným subjektom, ktorý by musel byť odlišný od páchatelov trestného činu.

Obidva najvyššie súdy republík zisťujú, že súdy považujú za vec v zmysle ustanovenia § 132 odst. 1 písm. a), b) Tr. zák. a § 3 odst. 1 písm. a), b) Zák. o preč. veci hnutelnú, ako aj ovládateľnú prírodnú silu, napr. elektrickú energiu a plyn. V tejto súvislosti sa Najvyšší súd ČSR zaoberá otázkou

kvalifikácie neoprávneného odberu elektrického prúdu, kde prax súdov ešte stále nie je jednotná. Odkazuje na rozhodnutie č. 25/1957 Zb. rozh. tr., podľa ktorého elektrický prúd treba považovať za vec a jeho neoprávnený odber treba preto kvalifikovať podľa § 132 odst. 1 písm. a) Tr. zák. Upozorňuje však aj na opačný názor Učebnice čs. trestného práva, II. zv., vydanie 1976, ktorá stojí na stanovisku, že neoprávnený odber elektrického prúdu treba posudzovať podľa § 132 odst. 1 písm. c) Tr. zák. Kvalifikácia neoprávneného odberu elektrického prúdu však nezávisí len od skutočnosti, že elektrickú energiu treba považovať za vec v zmysle § 132 odst. 1 písm. a) Tr. zák., ale závisí predovšetkým od formy konania páchatela. Hoci elektrická energia je vecou v zmysle § 132 odst. 1 písm. a) Tr. zák., to nevyklučuje, že ju páchatel môže získať formou podvodného konania takisto ako hocakú inú vec. Preto právne posúdenie neoprávneného odberu elektrického prúdu závisí od konkrétnych okolností prípadu, teda od toho, akým konkrétnym konaním páchatel dosiahol neoprávnený odber elektrického prúdu. Prichádzajú do úvahy najmä tieto eventuality:

- páchatel odoberá elektrický prúd bez toho, aby niekoho uviedol do omylu, prípadne aby využil omylu iného, napr. odoberá elektrický prúd bez elektromeru priamo zo siete ap.; v tomto prípade ide o rozkrádanie formou krádeže podľa § 132 odst. 1 písm. a) Tr. zák.;
- páchatel neoprávnené odoberá elektrický prúd tým, že niekoho uvedie do omylu alebo jeho omyl využije, napr. pomocou technickej manipulácie docieli, že elektromer vykazuje menšiu spotrebu elektrického prúdu ap.; v tomto prípade ide o rozkrádanie formou podvodu podľa § 132 odst. 1 písm. c) Tr. zák.

Pojem „škoda na majetku v socialistickom vlastníctve“ v zmysle § 132 Tr. zák. definujú obidva najvyššie súdy republík ako ujmu, ktorá predstavuje úbytok na tomto majetku a ktorá vzniká tým, že sa vec z majetku v socialistickom vlastníctve dostane do neoprávnenej dispozície jednotlivca, prípadne iného nesocialistického subjektu. Prechod veci z majetku v socialistickom vlastníctve do neoprávnenej dispozície jednotlivca však nemusí byť vždy trestným činom proti majetku v socialistickom vlastníctve, ale môže naplňovať znaky trestného činu proti hospodárskej disciplíne. Napr. poskytovanie úplatkov z majetku v socialistickom vlastníctve zodpovedným hospodárskym pracovníkom s úmyslom uvedeným v § 127 odst. 1 Tr. zák. naplňuje znaky tohto trestného činu v súbehu s podplácaním podľa § 161 Tr. zák., a nie znaky trestného činu rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 Tr. zák.

Za súčasť škody nemožno považovať majetkové sankcie, napr. pokutu za tzv. čiernu cestu vlakom (č. 27/1978 Zb. rozh. tr.), náhradu za neoprávnený odber elektrickej energie pokiaľ prevyšuje skutočnú hodnotu spotrebovaného prúdu a plní funkciu zákonnej majetkovej sankcie (rozh. č. 6 Tz 35/65 býv. Najvyššieho súdu).

Podľa výsledkov prieskumu súdy v podstate správne aplikujú ustanovenia § 132 odst. 1 písm. a) až c) Tr. zák. a § 3 odst. 1 písm. a) až c) Zák. o preč., ktorými sa upravujú jednotlivé formy rozkrádania (krádež, sprenevera, podvod). Nedostatky, ktoré sa vyskytli, vyplývajú len z nesprávneho výkladu znaku „vec zverená“ v ustanoveniach § 132 odst. 1 písm. b) Tr. zák., resp. § 3 odst. 1 písm. b) Zák. o preč. Napr. sprenevera peňazí u poštového doručovateľa v rámci tzv. sústredeného inkasa, sprenevera tržieb u sprievodcu autobusu ČSAD, sprenevera súčiastok, prípadne poukážok na benzín u vodiča služobného motorového vozidla, sprenevera zemiakov zverených vodičovi a závozníkovi motorového vozidla na rozvoz ap. bola kvalifikovaná ako rozkrádanie formou krádeže, prípadne podvodu (v tomto druhom prípade napr. len preto, že páchatel robil určité machinácie v dokladoch, aby zakryl spreneveru zverenej veci). Vec je páchatelovi zverená, ak mu ju oprávnená osoba odovzdala s tým, aby s ňou zaobchodil určitým spôsobom. Vec môže byť páchatelovi zverená nielen dohodu o hmotnej zodpovednosti, ale aj pracovnou či dopravnou zmluvou, zmluvou o úschove atď. Najčastejšie ide i zverenie veci v rámci pracovného pomeru.

Najvyšší súd SSR uvádza, že prax súdov nie je jednotná pri posudzovaní prípadov, v ktorých zamestnanci odcudzujú výrobky, materiál ap. a pri ich odnášaní sú pristihnutí pri kontrole na vrátnici závodu. Niektoré súdy posudzujú takéto prípady ako pokus, iné ako dokonaný trestný čin rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 odst. 1 písm. a) Tr. zák., resp. prečin podľa § 3 odst. 1 písm. a) Zák. o preč. Zmocnenie sa veci v zmysle týchto zákonných ustanovení predpokladá, že páchatel' si vytvoril možnosť s vecou voľne zaobchádzať a súčasne vylúčil dispozíciu vlastníka, prípadne inej oprávnenej osoby (porov. č. 21/1972 Zb. rozh. tr.). Páchatel' získal takúto dispozíciu a súčasne vylúčil dispozíciu socialistickej organizácie napr. aj vtedy, ak vec ukryl u seba alebo na určitom mieste v závode, kde je pre socialistickú organizáciu nedosiahnuteľná, s úmyslom ju v príhodnej chvíli odnieť. Preto ide o dokonaný trestný čin, príp. prečin aj vtedy, ak bol páchatel' potom pristihnutý pri odnášaní veci cez vrátnicu závodu.

Podľa zistenia obidvoch najvyšších súdov republík sa v praxi súdov stále vyskytujú chyby pri rozlišovaní pokračovania v trestnom čine a opakovania trestných činov (príp. prečinov). Viaceré trestné činy sa posudzujú ako pokračovanie v trestnom čine, hoci ide o opakovanie trestných činov, pretože nie sú splnené všetky podmienky pokračovania, t. j. nejde o uskutočňovanie spoločného (jednotného) zámeru konaním, ktoré stále znova naplňuje skutkovú podstatu toho istého trestného činu a kde jednotlivé útoky sú charakterizované rovnorodým spôsobom vykonania a časovou súvislosťou (č. 29/1977 Zb. rozh. tr.). Nevyžaduje sa teda miestna súvislosť jednotlivých útokov (inak ešte rozhodnutie č. 47/1967 Zb. rozh. tr.). Výkladom subjektívnej stránky pokračovania sa zaoberalo rozhodnutie č. 3/1972 Zb. rozh. tr., výkladom znaku „rovnorodý spôsob spáchania útokov“ rozh. č. 29/1977 Zb. rozh. tr. Skutočnosť, že jednotlivými útokmi boli poškodené rôzne socialistickej organizácie nebráni, aby išlo o pokračovanie (porov. č. 8/1957 Zb. rozh. tr.). Jednotlivé útoky musia naplňovať znaky toho istého trestného činu (porov. č. 27/1957 Zb. rozh. tr.), nie je však na prekážku, ak jednotlivé útoky naplňujú znaky rôznych foriem rozkrádania, t. j. striedavo formu krádeže, sprenevery a podvodu (pozri č. 1/1958 Zb. rozh. tr.) ani to, ak sú niektoré z útokov dokonané a iné zostali len v štádiu pokusu (porov. č. 8/1957 a 41/1960 Zb. rozh. tr.). Prekážkou pokračovania nemusí byť napokon ani to, že niektoré útoky naplňujú znaky základnej a iné kvalifikovanej skutkovej podstaty toho istého trestného činu.

V ostatnom čase sa v súdnej praxi vyskytli prípady, v ktorých časť trestnej činnosti zostala v štádiu prípravy, časť v štádiu pokusu a časť bola dokonaná. Aj v takomto prípade je pokračovanie možné (rozh. č. 7 To 12/76 Najvyššieho súdu ČSR). Aj vo veci 1 T 13/77 Krajského súdu v Banskej Bystrici vyslovuje Najvyšší súd SSR vo svojej správe názor, že skutok spočívajúci vo falšovaní vkladu na vkladných knižkách o sumu 379 780 Kčs, z ktorej páchatel' neoprávnene vybral 44 980 Kčs a pokúsil sa vybrať 50 800 Kčs, mal byť správne posúdený ako pokračujúci trestný čin rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 odst. 1 písm. c), odst. 2 písm. b), odst. 4 Tr. zák., sčasti dokonaný (pokiaľ ide o sumu 44 980 Kčs), sčasti v štádiu pokusu podľa § 8 odst. 1 Tr. zák. (pokiaľ ide o sumu 50 800 Kčs) a sčasti v štádiu prípravy podľa § 7 odst. 1 Tr. zák. (pokiaľ ide o zvyšok neoprávnene pripísaného vkladu na vkladných knižkách).

Najvyšší súd SSR nevyklučuje pokračovanie v trestnom čine ani v prípadoch, keď niektoré útoky spácha páchatel' samostatne, iné v súčinnosti so spolupáchatelmi, prípadne účastníkmi. V praxi sa však vyskytli aj prípady, že ako pokračovanie v trestnom čine boli bez bližšieho odôvodnenia kvalifikované prípady, v ktorých obvinený spáchal niektoré útoky ako páchatel' (prípadne spolupáchatel) a na iných sa zúčastnil len ako účastník formou pomoci podľa § 10 odst. 1 písm. c) Tr. zák. V takýchto prípadoch pokračovanie nie je možné vzhľadom na podmienku, že každý z útokov pokračujúceho trestného činu musí naplňovať znaky skutkovej podstaty toho istého trestného činu. Účastníctvo ako všeobecná forma trestnej činnosti má však po objektívnej stránke celkom iné znaky než páchatel'stvo (prípadne spolupáchatel'stvo) trestného činu. Konanie účastníka stojí mimo rámec objektívnej stránky skutkovej podstaty trestného činu, ku ktorému účastníctvo smerovalo.

Pri prieskume sa zistili nedostatky aj pri rozlišovaní spolupáchatelstva a účastníctva na rozkrádání majetku v socialistickom vlastníctve, ako aj pri rozlišovaní účastníctva (resp. spolupáchatelstva) a podielníctva na škodu majetku v socialistickom vlastníctve, a to napriek tomu, že vzťah podielníctva k spolupáchatelstvu, resp. účastníctvu na rozkrádání judikatúra už viackrát riešila (porov. najmä č. 45/1963, 36/1966, 50/1972 a 62/1973 Zb. rozh. tr.) a že takisto bol riešený aj vzťah spolupáchatelstva a účastníctva (najmä pomoci) na rozkrádání majetku v socialistickom vlastníctve (porov. č. 45/1963, 62/1973 a 38/1977 Zb. rozh. tr.). Napr. návod na spáchanie prečinu podľa § 3 odst. 1 písm. a) Zák. o preč. bol posúdený ako prečin podielníctva podľa § 11 Zák. o preč., pomoc pri rozkrádání majetku v socialistickom vlastníctve (vopred uzatvorená dohoda o preberaní vecí odcudzených iným páchatelom) bola posúdená ako spolupáchatelstvo, prípadne naopak len ako podielníctvo ap. Podobné nedostatky sa vyskytli aj v agende krajských súdov ako súdov prvého stupňa.

Stále sa vyskytujú nedostatky aj pri rozlišovaní trestného činu rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 Tr. zák. a ostatných hospodárskych trestných činov, menovite trestných činov proti hospodárskej sústave a proti hospodárskej disciplíne. V niektorých prípadoch naďalej robí problémy najmä rozlišovanie rozkrádania a trestného činu porušovania povinnosti pri nakladaní s finančnými a hmotnými prostriedkami podľa § 127 odst. 1 Tr. zák. (porov. najmä č. 54/1973 Zb. rozh. tr.), ďalej rozkrádanie a poškodzovanie spotrebiteľa podľa § 121 Tr. zák. (k tejto poslednej otázke porov. najmä č. 49/1971 a 37/1977 Zb. rozh. tr.), ako aj rozlišovanie rozkrádania a zneužívania socialistického podnikania podľa § 120 Tr. zák. (k tomu porov. č. 49/1971 Zb. rozh. tr.). Bol vyslovený právny názor, že konanie páchatela, ktorý prepísal dodací list pre inú socialistickú organizáciu na väčšie množstvo tovaru, než bolo skutočne dodané, aby tak zakryl manko, sa má kvalifikovať ako rozkrádanie majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 Tr. zák., resp. ako pokus tohto trestného činu, a nie ako trestný čin podľa § 136 odst. 1 písm. b) Tr. zák., hoci v skutočnosti konanie páchatela, ktorý rozdiel nemienil odcudziť, sa malo kvalifikovať podľa § 127 odst. 1 Tr. zák. Aj vo veci 3 To 15/76 Najvyššieho súdu ČSR musel byť napravený nesprávny právny názor súdu nižšieho stupňa v tom smere, že odčerpanie prebytkov, ktoré nevznikli úmyselným poškodením spotrebiteľov, treba kvalifikovať nie podľa § 121 Tr. zák., ale podľa § 132 Tr. zák. Rovnaké stanovisko zaujal aj Najvyšší súd SSR vo veci 2 To 46/76.

V praxi súdov sa pomerne často vyskytujú prípady skutkového omylu pokiaľ ide o okolnosť, či odcudzená vec je majetkom v socialistickom vlastníctve, alebo či je vo vlastníctve osobnom, prípadne súkromnom. Napriek tomu, že túto problematiku judikatúra už mnohokrát riešila (porov. najmä č. 44/1958, 3/1962 Zb. rozh. tr., 3 Tz 13/77 Najvyššieho súdu ČSR a i.), boli zistené nedostatky pri posudzovaní takýchto prípadov. Skutkový omyl vylučuje úmysel páchatela a preto môže ísť len o pokus trestného činu na škodu toho majetku, voči ktorému úmysel páchatela smeroval, a nemôže ísť o dokonaný trestný čin na škodu majetku, ktorý bol konaním páchatela skutočne zasiahnutý. Ak je páchatelovi ľahostajné, aký majetok zasiahne a je uzrozumený s obidvoma možnosťami (tzv. alternatívny úmysel), treba pri právnom posúdení veci vychádzať zo skutočnej povahy zasiahnutého majetku, a to so zreteľom na to, že je daný k tomuto znaku aspoň nepriamy úmysel páchatela.

Pomerne často sa vyskytujú chyby pri aplikácii okolností, ktoré pri trestnom čine rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podmieňujú použitie vyššej trestnej sadzby, a to prevažne v tom smere, že na takúto okolnosť sa neprihliadne, hoci sú splnené všetky formálne i materiálne podmienky (§ 88 Tr. zák.). To v týchto prípadoch do značnej miery oslabuje účinnosť trestnej represie. Len výnimočne sa vyskytujú prípady, v ktorých sa použila okolnosť podmieňujúca použitie vyššej trestnej sadzby, hoci neboli splnené podmienky pre takéto použitie. Napr. krajský súd pri škode vo výške 88 000 Kčs použil ustanovenie § 132 odst. 4 Tr. zák. bez bližšieho odôvodnenia. Za značnú škodu v zmysle § 132 odst. 2 písm. c), resp. odst. 3 Tr. zák. sa v praxi považuje škoda okolo 20 000 Kčs (porov. smernicu pléna býv. Najvyššieho súdu č. 2/1958 Zb. rozh. tr.) a za škodu veľkého

rozsahu v zmysle § 132 odst. 4 Tr. zák. škoda okolo 100 000 Kčs. Pokiaľ sa nepoužila vyššia trestná sadzba podľa § 132 odst. 2 písm. c) Tr. zák., stalo sa to so zreteľom na ustanovenie § 88 Tr. zák., ale nie vždy odôvodnene (k výkladu § 88 Tr. zák. pozri č. 34/1976 Zb. rozh. tr.).

Ešte častejšie sú prípady, v ktorých súdy nepoužili kvalifikačný znak „pre zárobok“ v zmysle § 132 odst. 2 písm. b) Tr. zák., hoci formálne podmienky tohto znaku podľa § 89 odst. 3 Tr. zák. boli splnené (k výkladu tohto pojmu porov. najmä č. 24/1962, 4/1965, 60/1965 a 15/1974 Zb. rozh. tr.). K zanedbaniu tohto znaku došlo najmä v prípadoch, v ktorých sa rozkrádania za okolností uvedených v § 89 odst. 3 Tr. zák. dopustili osoby inak dobre hmotne situované, pre ktoré trestná činnosť nebola jediným, príp. hlavným zdrojom obživy, ale ktoré si sústavnou trestnou činnosťou po dlhší čas prilepšujú, prípadne takáto trestná činnosť je pre nich zdrojom vedenia ľahkomyselného spôsobu života, pri ktorom nevedia vyjsť so svojimi legálnymi príjmami, nákupu luxusných predmetov potreby ap. Ustanovenie § 89 odst. 3 Tr. zák. nemieri len na prípady profesionálnych zlodějov, ktorí sa živia výlučne alebo prevažne trestnou činnosťou, ale mieri aj na takéto prípady za predpokladu, že je splnená materiálna podmienka uvedená v § 88 Tr. zák. Podmienka, že páchatel si aspoň sčasti zadovážuje zdroj príjmov z trestnej činnosti, však bude sotva splnená v prípadoch, v ktorých je výťažok z trestnej činnosti relatívne i absolútne zanedbateľnou časťou príjmov páchatela.

Pri rozlišovaní medzi trestným činom podľa § 132 odst. 1 Tr. zák. a prečinom podľa § 3 odst. 1 písm. a) až c) Zák. o preč. vychádza súdna prax z doterajšej judikatúry (pozri najmä č. 22/1970, 35/1970, 51/1970, 7/1971, 8/1971 a 27/1971 Zb. rozh. tr.), teda predovšetkým zo zásady, že aj pri škode nižšej ako 1500 Kčs možno posúdiť skutok ako trestný čin, ak so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu je stupeň nebezpečnosti činu zvýšený na úroveň odpovedajúcu trestnému činu (§ 3 odst. 2 a 4 Tr. zák.).

Okolnosť, ktorá takto zvyšuje stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť, je podľa praxe súdov najčastejšie recidíva páchatela (porov. č. 22/1970, 35/1970 a 8/1971 Zb. rozh. tr.). Pritom nemusí ísť len o recidívu špeciálnu (recidívu toho istého trestného činu), ale aj o recidívu druhovú (recidívu trestných činov proti majetku bez ohľadu na to, či ide o majetok v socialistickom alebo osobnom vlastníctve) a za určitých okolností aj o recidívu všeobecnú (napr. ak bol predchádzajúci trestný čin nemajetkového charakteru spáchaný zo ziskuchtivej pohnútky). Závažnosť recidívy ako okolnosti zvyšujúcej stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť treba vždy posúdiť konkrétne a všestranne (so zreteľom na konkrétny charakter predchádzajúceho činu, dobu, ktorá uplynula od predchádzajúceho odsúdenia, prípadne od výkonu trestu atď. – o tom porov. č. 10/1974 Zb. rozh. tr.). Stupeň spoločenskej nebezpečnosti nového činu na úroveň trestného činu môže zvyšovať aj predchádzajúce odsúdenie za prečin, nielen za trestný čin. Na recidívu sa neprihliada, ak je odsúdenie zahladené. Ani v takýchto prípadoch však nie je vylúčené, aby stupeň spoločenskej nebezpečnosti nového činu zvyšovala skutočnosť, že páchatel opakoval čin, hoci v minulosti už taký alebo podobný trestný čin (prečin) spáchal (k posudzovaniu zahladeného odsúdenia porov. č. 10/1974 Zb. rozh. tr.).

Podľa praxe súdov ide o trestný čin pri škode nižšej ako 1500 Kčs spravidla aj vtedy, ak bol čin spáchaný vlámaním. Aj túto okolnosť, ako podčiarkli obidva najvyššie súdy republík, treba posúdiť konkrétne, teda treba vziať do úvahy spôsob vlámania, najmä prekážky, ktoré musel páchatel prekonávať, prostriedky, ktoré použil ap.

Okolnosť, ktorá zvyšuje stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť, nemožno posudzovať izolovane, ale v súvislosti so všetkými ostatnými okolnosťami, ktoré určujú stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť podľa § 3 odst. 4 Tr. zák. (porov. č. 35/1970 Zb. rozh. tr.). Len po komplexnom zhodnotení všetkých týchto okolností možno urobiť záver, že výsledný stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť zodpovedá úrovni spoločenskej nebezpečnosti trestného činu alebo len prečinu.

Z podkladových správ vyplýva, že v rozhodovaní súdov sa vyskytujú nedostatky jednak toho druhu, že

súdy aj pri škode nižšej ako 1500 Kčs neodôvodnene posudzujú čin ako trestný čin, hoci neboli zistené nijaké okolnosti, ktoré by zvyšovali stupeň jeho nebezpečnosti pre spoločnosť, jednak toho druhu, že posudzujú čin ako prečin, hoci ide o recidivistu, ktorý spáchal nový čin krátko po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody uloženého za rovnaký trestný čin, v lehote podmieneného odsúdenia za rovnaký alebo podobný trestný čin ap. Ani v jednom z týchto prípadov súdy kvalifikáciu skutku neodôvodnili.

V praxi súdov ČSR sa vyskytli prípady, v ktorých bol skutok posúdený ako trestný čin len preto, že škoda sa približovala k hranici 1500 Kčs, alebo preto, že išlo o pokračovanie. Tieto skutočnosti samy o sebe, ako uvádza Najvyšší súd ČSR, nemôžu byť dôvodom pre kvalifikovanie činu ako trestného činu, keď zákonným znakom prečinu podľa § 3 odst. 1 Zák. o preč. je, že škoda neprevyšuje 1500 Kčs a keď pokračovanie je pri rozkrádaní častým a nie nejakým výnimočným spôsobom spáchania činu. Výšku škody však možno hodnotiť v rámci § 3 odst. 4 Tr. zák., ak sú tu iné okolnosti významne zvyšujúce stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť.

Naproti tomu sa vyskytli prípady, že súd kvalifikoval skutok ako prečin, hoci škoda preyšovala 1500 Kčs. Súdy si podistým neuvedomili, že znenie § 3 odst. 1 Zák. o preč. („škoda neprevyšujúca 1500 Kčs“) takýto postup vylučuje.

Správne sa posudzujú prípady, v ktorých jediným skutkom bola spôsobená škoda konaním vykazujúcim znaky viacerých foriem uvedených v § 3 odst. 1 písm. a) až d), prípadne škoda na majetku v socialistickom i osobnom, príp. súkromnom vlastníctve (k posudzovaniu týchto prípadov porov. č. 7/1971 a 27/1971 Zb. rozh. tr.). Ako príslušné trestné činy sa posudzujú také prípady aj vtedy, keď spôsobená škoda vcelku preyšuje 1500 Kčs, ale škoda spôsobená jednotlivými formami konania, prípadne na jednotlivých druhoch vlastníctva jednotlivo neprevyšuje 1500 Kčs (porov. č. 27/1971 Zb. rozh. tr.). Chyby sú len ojedinelé.

Pokiaľ ide o rozlišovanie prečinu podľa § 3 odst. 1 písm. a) až c) Zák. o preč. a priestupku podľa § 19 zák. č. 60/1961 Zb., príp. porušenia pracovnej disciplíny podľa § 73 písm. d) Zák. práce vychádzajú súdy z judikátov č. 66/1972 a 18/1973 Zb. rozh. tr., keď za dolnú hranicu prečinu považujú škodu preyšujúcu 100 Kčs, pokiaľ tu nie sú okolnosti, ktoré aj pri nižšej škode zvyšujú stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť na úroveň prečinu, prípadne až trestného činu. Za takéto okolnosti sa v praxi súdov považuje recidíva páchatela, spôsob spáchania činu vlámaním a skutočnosť, že rozkrádanie sa na pracovisku veľmi rozšírilo a páchatel o tom vie. O hodnotení stupňa nebezpečnosti činu pre spoločnosť so zreteľom na tieto okolnosti a v súvislosti s ostatnými okolnosťami uvedenými v § 3 odst. 4 Tr. zák. platí primerane to isté, čo bolo uvedené v spojitosti s rozlišovaním trestného činu a prečinu. Pri prieskume sa zistili viaceré prípady, v ktorých súdy posúdili ako prečin skutok, ktorým bola spôsobená škoda neprevyšujúca 100 Kčs, hoci neboli zistené nijaké okolnosti, ktoré by zvyšovali stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť. Väčšinou išlo o prípady, ktoré boli vybavené trestným rozkazom. Najvyšší súd ČSR ďalej upozorňuje na to, že najmä pri recidíve páchatela posudzujú súdy drobné rozkrádanie so škodou nižšou ako 100 Kčs ihneď ako trestný čin bez toho, aby skúmali, či stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť so zreteľom na všetky okolnosti prípadu nezodpovedá len úrovni aká sa vyžaduje pri prečine.

Prečin pytliactva podľa § 4 Zák. o preč. je dokonaný už tým, že páchatel uskutočnil neoprávnený zásah do poľovníckeho alebo rybárskeho práva, prípadne lovil zver alebo ryby v čase hájenia a nevyžaduje sa, aby páchatel zver alebo ryby ulovil alebo chytil. V praxi sa riešil problém vzťahu tohto prečinu k trestnému činu rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 Tr. zák., ďalej k prečinu podľa § 3 odst. 1 Zák. o preč. a k priestupku (v prípadoch drobného pytliactva, ak ide o menej významný zásah do poľovníckeho alebo rybárskeho práva, prípadne ak spôsobená škoda neprevyšuje 100 Kčs). O trestný čin ide (spravidla podľa § 132, príp. § 136 Tr. zák.), ak spôsobená škoda preyšuje 1500 Kčs (porov. č. 5/1977 Zb. rozh. tr.). Neoprávnený lov rýb v rybníkoch, na

ktorých sa vykonáva tzv. rybníkárske hospodárstvo v zmysle § 3 zák. č. 102/1963 Zb., t. j. plánovitá výroba tržných rýb na zlepšenie výživy obyvateľstva a výroba násad pre rybníky a pre zarybňovanie rybárskych revírov, nemožno posúdiť ako prečin podľa § 4 Zák. o preč. , ale ako prečin podľa § 3 Zák. o preč. (porov. č. 9/1978 Zb. rozh. tr.). Ak škoda neprevyšuje 100 Kčs a nie sú tu ani iné okolnosti zvyšujúce stupeň nebezpečnosti pre spoločnosť, nejde o prečin, ale o priestupok. Takisto menej významný zásah do poľovníckeho alebo rybárskeho práva, kde stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť je nepatrný (§ 1 odst. 1 Zák. o preč.), nie je prečinom podľa § 4 Zák. o preč. , ale iba priestupkom (porov. č. 10/1978 Zb. rozh. tr.).

2. Výklad a aplikácia ustanovenia § 133 Tr. zák.

K neoprávnenému prechodnému užívaniu veci z majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 133 odst. 1 Tr. zák. môže dôjsť dvoma formami: buď tým, že sa páchatel' za tým účelom veci zmocní, alebo neoprávnene prechodne užíva vec, ktorá mu bola zverená. Súdy niekedy neuvádzajú, ktorá z týchto dvoch alternatívnych foriem objektívnej stránky je naplnená a v rozsudku necitujú príslušnú alineu ustanovenia § 133 odst. 1 Tr. zák. K pojmu „prechodne užívať“ porov. č. 17/1974 Zb. rozh. tr.

Súdy považujú za „vec väčšej hodnoty“ v súlade s judikatúrou (porov. smernice pléna býv. Najvyššieho súdu Pls 2/66 z 28. 5. 1966 a č. 42/1967 Zb. rozh. tr.) vec, ktorej hodnota prevyšuje 5000 Kčs. V praxi súdov ČSR sa vyskytli prípady, v ktorých sa za vec väčšej hodnoty považovala aj vec, ktorej hodnota neprevyšovala 5000 Kčs. Stalo sa tak najmä v prípadoch, v ktorých páchatel' neoprávnene prechodne užíval viac vecí pochádzajúcich z majetku v socialistickom vlastníctve, ktorých hodnota dohromady síce prevyšovala 5000 Kčs, ale hodnota žiadnej z jednotlivých vecí neprekročila túto hranicu. Najvyšší súd ČSR vyslovil v rozhodnutí 1 Tz 8/73 právny názor, že pri neoprávnenom prechodnom užívaní viacerých vecí z majetku v socialistickom vlastníctve nemožno hodnotu jednotlivých vecí počítať (k pojmu vec porov. § 119 až 121 Obč. zák.). Najvyšší súd ČSSR sa s týmto názorom stotožňuje.

Neoprávnené prechodné užívanie veci z majetku v socialistickom vlastníctve, ktorej hodnota neprevyšuje 5000 Kčs, môže byť podľa okolností posúdené ako priestupok podľa § 19 zák. č. 60/1961 Zb., prípadne ako prečin podľa § 9 odst. 1 písm. a) Zák. o preč. Ak bola takýmto užívaním veci úmyselne spôsobená škoda neprevyšujúca 1500 Kčs, prichádza do úvahy posúdiť takýto čin ako prečin podľa § 3 odst. 1 Zák. o preč. a prípadne i ako trestný čin podľa § 136 odst. 1 písm. a) Tr. zák., ak sú tu okolnosti, ktoré odpovedajúcim spôsobom zvyšujú stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť porov. smernicu pléna býv. Najvyššieho súdu č. Pls 2/66 a č. 36/1972 Zb. rozh. tr.).

Vec, ktorej užívanie spočíva v jej spotrebovaní (prichádzajú do úvahy najmä peniaze), nemôže byť predmetom útoku trestného činu podľa § 133 Tr. zák. Svojevoľné použitie peňazí z majetku v socialistickom vlastníctve, ktoré boli páchatelovi zverené, s úmyslom vrátiť ich tzv. svojevoľný úver) sa podľa okolností posúdi buď len ako porušenie pracovnej disciplíny podľa § 73 Zák. práce, alebo ako trestný čin rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 odst. 1 písm. b) Tr. zák. (porov. č. 54/1967 Zb. rozh. tr. a 5 Tz 11/76 Najvyššieho súdu ČSR).

Na neoprávnené prechodné používanie motorového vozidla z majetku v socialistickom vlastníctve sa vzťahuje špeciálne ustanovenie § 209a Tr. zák. V praxi súdov vznikli pochybnosti pokiaľ ide o posúdenie neoprávneného prechodného používania pojazdných pracovných strojov (pásového traktora, buldozéra, autožerjavu ap.) nie za účelom dopravy, ale za účelom využitia prídavných pracovných funkcií stroja. Niektoré súdy posudzovali takéto prípady ako trestný čin podľa § 133 Tr. zák. Obidva Najvyššie súdy republík uvádzajú, že podľa ČSN 300 024, ako aj podľa § 7 odst. 4 vyhl. č. 100/1975 Zb. za motorové vozidlo sa považuje aj pojazdný pracovný stroj a preto neoprávnené prechodné používanie takéhoto stroja sa bez ohľadu na účel použitia posúdi vždy podľa § 209a Tr. zák. a nie podľa § 133 Tr. zák.

V praxi súdov ČSR sa vyskytli prípady, v ktorých bolo podľa § 133 Tr. zák. posúdené aj neoprávnené obsadenie bytu v dome, ktorý je v správe socialistickej organizácie, ďalej vniknutie do chaty alebo iného objektu bez použitia násilia a použitie takéhoto objektu na prespanie ap. Najvyšší súd ČSR vyslovuje právny názor, že v týchto prípadoch chýba znak, že páchatel sa veci zmocnil za účelom jej neoprávneného prechodného užívania, pričom znak „zmocniť sa“ treba vykladať rovnako ako v ustanovení § 132 odst. 1 písm. a) Tr. zák. Páchatel sa nezmocnil v tom zmysle, že ju nadobudol do svojej dispozície s vylúčením dispozície vlastníka veci. Preto takéto neoprávnené používanie nehnuteľnosti nemožno posúdiť podľa § 133 Tr. zák. V prvom prípade prichádzajú do úvahy sankcie podľa Obč. zák., prípadne podľa zákona o hospodárení s bytmi, v druhom prípade možno skutok posúdiť len ako priestupok podľa § 19 zák. č. 60/1961 Zb., prípadne ako prečin podľa § 9 odst. 1 písm. a) Zák. o preč.

Ani pasenie dobytku na pozemkoch JRD nemožno považovať za neoprávnené prechodné užívanie veci z majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 133 Tr. zák. Takéto prípady možno posúdiť ako rozkrádanie (privlastnenie si úrody) podľa § 132 odst. 1 písm. a) Tr. zák., resp. podľa § 3 odst. 1 písm. a) Zák. o preč. (porov. č. 8/1964 Zb. rozh. tr.).

3. Výklad a aplikácia ustanovení § 134 Tr. zák. a § 11 Zák. o preč.

V praxi sa takmer výlučne vyskytujú len prípady podielníctva na škodu majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 134 Tr. zák., resp. § 11 Zák. o preč. v tej forme, že páchatel ukryl alebo na seba alebo na iného previedol vec, ktorá bola získaná trestným činom, príp. prečinom spáchaným inou osobou. Ukrytie alebo prevedenie toho, čo sa za takú vec získalo (§ 134 odst. 1 písm. b/ Tr. zák., § 11 i. f. Zák. o preč.) sa vyskytlo len výnimočne (prevedenie peňazí získaných predajom odcudzenej veci). K pojmu „ukryje alebo na seba alebo na iného prevedie“ porov. č. 57/1965 Zb. rozh. tr. Dôvod, pre ktorý podielník prevedie vec na seba, nie je rozhodujúci (č. 42/1971 Zb. rozh. tr.). Takouto vecou si napr. nesmie nechať splniť svoju inak oprávnenú pohľadávku. Ukrytie veci s úmyslom umožniť páchatelovi uniknúť trestnému stíhaniu, trestu alebo ochrannému opatreniu zakladá trestný čin nadrýchovania podľa § 166 odst. 1 Tr. zák., a nie trestný čin podielníctva (porov. rozhodnutie Najvyššieho súdu ČSR č. 3 To 2/79).

Nezáleží na tom, akým trestným činom spáchaným inou osobou (pri prečine podľa § 11 Zák. o preč. prečinom spáchaným inou osobou) bola vec získaná z majetku, ktorý je v socialistickom vlastníctve. Spravidla ide o trestný čin rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 Tr. zák. (resp. prečin podľa § 3 odst. 1 písm. a/ až c/ Zák. o preč.); výnimočne sa vyskytol prípad, že vec bola získaná zatajením podľa § 135 Tr. zák. Takýmto trestným činom však môže byť aj trestný čin porušenia povinnosti pri nakladaní s finančnými a hmotnými prostriedkami podľa § 127 odst. 1 Tr. zák. Pri prijatí úplatku získaného inou osobou z majetku v socialistickom vlastníctve trestným činom podľa § 127 odst. 1 Tr. zák. súdy často pozabudnú hodnotiť prijatie úplatku podľa § 160 Tr. zák. v súbehu s trestným činom podielníctva na škodu majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 134 Tr. zák., hoci sa ukázalo, že páchatel vedel, že úplatok pochádza z majetku v socialistickom vlastníctve a že bol získaný trestným činom spáchaným inou osobou (rozhodnutia 3 To 33/76 a 3 To 54/76 Najvyššieho súdu SSR). Skutočnosť, že vec bola získaná trestným činom (resp. pri prečine podľa § 11 Zák. o preč. prečinom), musí byť bezpečne zistená (č. 7/1978 Zb. rozh. tr.). Vyskytli sa prípady, v ktorých súd túto okolnosť nezistoval, takže zostalo neobjasnené, či a akým trestným činom, príp. prečinom spáchaným inou osobou bola vec získaná z majetku, ktorý je v socialistickom vlastníctve. Ak vo vzťahu k tomuto znaku nie je dokázaný úmysel páchatela, možno uvažovať o trestnom čine podielníctva na škodu majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 134 odst. 3 Tr. zák., ktorý možno spáchať z nebalosti.

Po subjektívnej stránke sa pri trestnom čine podľa § 134 odst. 1 Tr. zák. vyžaduje k znaku, že vec pochádza z majetku v socialistickom vlastníctve, úmysel priamy a k znaku, že vec z takého majetku

bola získaná trestným činom spáchaným inou osobou, aspoň nepriamy úmysel (porov. č. 27/1968 a 7/1978 Zb. rozh. tr.). Ak pri prvom z uvedených znakov nie je preukázaný priamy úmysel, t. j. nie je preukázané, že páchatel vedel, že vec pochádza z majetku v socialistickom vlastníctve, prípadne, že bola získaná za vec pochádzajúcu z takého majetku, prichádza do úvahy posúdiť skutok ako trestný čin podielníctva podľa ustanovenia § 251 Tr. zák., ktoré je subsidiárne vo vzťahu k ustanoveniu § 134 odst. 1 Tr. zák.

Po objektívnej stránke je medzi trestným činom podľa § 134 Tr. zák. a prečinom podľa § 11 Zák. o preč. (ktorý sa, pravda, vzťahuje aj na podielníctvo na škodu na majetku v osobnom, príp. súkromnom vlastníctve) ten rozdiel, že pri trestnom čine podľa § 134 Tr. zák. sa vyžaduje, aby vec bola získaná trestným činom spáchaným inou osobou, zatiaľ čo pri prečine podľa § 11 Zák. o preč. musí byť vec získaná prečinom spáchaným inou osobou. Na hodnote veci nezáleží. Po subjektívnej stránke sa však pri znaku, že vec bola získaná trestným činom spáchaným inou osobou, vyžaduje aspoň nepriamy úmysel. Ak nemožno úmysel podielníka pri tomto znaku preukázať, pretože mu boli známe zo skutku priameho páchatela len okolnosti, ktoré by zakladali len znaky prečinu, nepôjde o trestný čin podľa § 134 Tr. zák., ale len o prečin podľa § 11 Zák. o preč. (porov. č. 17/1971 Zb. rozh. tr.). V tomto smere sa v praxi súdov vyskytli ešte nedostatky pri posudzovaní konania podielníkov. Skutkové podstaty trestného činu podľa § 134 a prečinu podľa § 11 Zák. o preč. sa vzhľadom na uvedené neprekrývajú; len ako prečin podľa § 11 Zák. o preč. môže byť posúdený skutok recidivistu, ktorý ukryl alebo na seba alebo na iného previedol vec, ktorá bola inou osobou získaná prečinom.

Pri prečine podielníctva podľa § 11 Zák. o preč. sa vyžaduje, aby ukrytá alebo prevedená vec, pochádzajúca z majetku v socialistickom vlastníctve, prípadne to, čo bolo za takúto vec získané, mala vyššiu hodnotu ako len zanedbateľnú. Za vec zanedbateľnej hodnoty sa v súdnej praxi považuje vec v cene prevyšujúcej 100 Kčs. Ojedinele sa vyskytli prípady, že súdy posúdili ako prečin podielníctva podľa § 11 Zák. o preč. aj prevedenie veci, ktorej hodnota nedosiahla 100 Kčs. Takéto skutky možno vždy hodnotiť len ako priestupok podľa § 19 zák. č. 60/1961 Zb. bez ohľadu na prípadnú recidívu páchatela, prípadné iné okolnosti zvyšujúce stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť, keď „vec hodnoty nie nepatrnej“ je formálnym zákonným znakom skutkovej podstaty prečinu podielníctva podľa § 11 Zák. o preč.

Podielníctvo je možné len po dokonaní trestného činu, príp. prečinu iným páchatelom, ktorým bola vec získaná na škodu majetku, ktorý je v socialistickom vlastníctve (porov. č. 36/1966 Zb. rozh. tr.). Páchatel, spolupáchatel, prípadne účastník na trestnom čine (prečine) nemôže byť súčasne podielníkom v zmysle § 134 Tr. zák., resp. § 11 Zák. o preč. (porov. č. 45/1963, 50/1972 a 62/1973 Zb. rozh. tr.).

4. Výklad a aplikácia ustanovenia § 135 Tr. zák.

Prípady zatajenia veci z majetku v socialistickom vlastníctve sa v praxi súdov vyskytujú len ojedinele. Súdy si vždy neuvedomujú, že takisto ako pri § 134 Tr. zák. aj v prípade zatajenia veci z majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 135 Tr. zák. sa pri znaku, že ide o vec z majetku v socialistickom vlastníctve, vyžaduje priamy úmysel a nestačí úmysel nepriamy, t. j. páchatel musí vedieť, že ide o takú vec a nestačí, že vedel, že môže ísť o takú vec a pre ten prípad bol s tým uzrozumený. Pri ostatných znakoch tohto trestného činu postačí nepriamy úmysel.

Zatajenie veci z majetku v socialistickom vlastníctve v hodnote neprevyšujúcej 1500 Kčs sa posúdi ako prečin podľa § 3 odst. 1 Zák. o preč. (porov. č. 27/1976 Zb. rozh. tr.), pokiaľ nejde o vec v zanedbateľnej hodnote, t. j. v hodnote neprevyšujúcej 100 Kčs; v tomto poslednom prípade by mohlo ísť o priestupok podľa § 19 zák. č. 60/1961 Zb.

5. Výklad a aplikácia ustanovení § 136 Tr. zák. a § 3 odst. 1 písm. d) Zák. o preč.

Úmyselné poškodzovanie majetku v socialistickom vlastníctve konaním uvedeným v § 136 odst. 1 písm. a) Tr. zák. sa vyskytuje najčastejšie pri rozkrádaní majetku v socialistickom vlastníctve formou vlámania, pri ktorom páchatel' poškodí výkladnú skriňu, dvere, okná, zariadenie ap. objektu patriaceho socialistickej organizácii. Pri otázke, či poškodzovanie majetku v socialistickom vlastníctve, ktoré je v týchto prípadoch prostriedkom rozkrádania, nie je fakticky konzumované trestným činom rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 odst. 1 písm. a) Tr. zák., sa nepostupuje jednotne. Súdy pomerne často pozabúdajú, že skutok má byť zásadne posúdený podľa všetkých ustanovení Trestného zákona prichádzajúcich do úvahy (§ 3 odst. 1) a že tzv. faktická konzumpcia vylučujúca jednočinný súbeh trestných činov je výnimkou z tohto pravidla a uplatní sa len vtedy, ak jeden trestný čin je prostriedkom alebo vedľajším produktom relatívne malého významu v porovnaní s iným, základným trestným činom. Pri majetkových trestných činoch je predpokladom faktickej konzumpcie, že škoda spôsobená konaním, ktoré bolo prostriedkom na spáchanie iného trestného činu, je relatívne malého významu v porovnaní so škodou, ktorá bola spôsobená základným trestným činom (porov. č. 34/1977 Zb. rozh. tr.). V rozpore s tým je názor, že trestný čin podľa § 136 odst. 1 písm. a) Tr. zák. nie je v takýchto prípadoch konzumovaný trestným činom rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 odst. 1 písm. a) Tr. zák. len vtedy, ak škoda spôsobená poškodzovaním zariadenia socialistickej organizácie podstatne prevyšuje škodu spôsobenú odcudzením vecí.

Najvyšší súd ČSR upozorňuje, že pri prečinoch faktická konzumpcia nebude spravidla prichádzať do úvahy s ohľadom na to, že skutková podstata § 3 odst. 1 Zák. o preč. je v pomere ku skutkovej podstate trestného činu podľa § 132 odst. 1 Tr. zák. širšia o formu poškodzovania uvedenú v § 3 odst. 1 písm. d) Zák. o preč. a že škody spôsobené jednotlivými formami uvedenými v § 3 odst. 1 Zák. o preč. sa do výšky 1500 Kčs, ak ide o jeden skutok, sčítajú.

V praxi sa vyskytol názor, že jednočinný súbeh trestných činov podľa § 132 odst. 1 písm. a) a § 136 odst. 1 písm. a) Tr. zák. je v takýchto prípadoch vylúčený, pretože ustanovenie § 136 Tr. zák. je subsidiárne v pomere k ustanoveniu § 132 Tr. zák. Treba však súhlasiť so stanoviskom Najvyššieho súdu ČSR, že o vzťah subsidiarity ide len vtedy, ak ide o tú istú škodu, t. j. len vtedy, ak bola škoda spôsobená konaním páchatela, ktoré naplňuje znaky rozkrádania podľa § 132 Tr. zák. V takomto prípade ustanovenie § 136 odst. 1 písm. a) Tr. zák., ktoré postihuje akékoľvek úmyselné spôsobenie škody na majetku v socialistickom vlastníctve, je v pomere § 132 Tr. zák. subsidiárne. Ale ak bola jediným skutkom páchatela spôsobená škoda jednak rozkrádaním, jednak ďalšia škoda konaním uvedeným v § 136 odst. 1 písm. a) Tr. zák. (ktoré súčasne nemá znaky rozkrádania) nemožno uplatniť zásadu o subsidiarite.

Poškodzovanie majetku v socialistickom vlastníctve sa ďalej vyskytuje v súvislosti s konaním výtržnickej povahy. Ide o prípady ničenia alebo poškodzovania zariadenia alebo vecí z majetku v socialistickom vlastníctve na verejnosti, spravidla pod vplyvom alkoholu. V týchto prípadoch súdy zasa naopak pozabúdali hodnotiť skutok aj ako trestný čin výtržníctva podľa § 202 Tr. zák., prípadne ako prečin podľa § 9 odst. 1 písm. a) Zák. o preč. , hoci v niektorých prípadoch boli naplnené znaky tohto trestného činu, prípadne prečinu.

V praxi súdov SSR sa vyskytli prípady poškodzovania vecí z majetku v socialistickom vlastníctve, ktoré mali charakter všeobecne prospešného zariadenia v zmysle § 182 odst. 1 Tr. zák. Súdy pozabudli hodnotiť skutok aj ako poškodzovanie a ohrozovanie prevádzky všeobecne prospešného zariadenia podľa § 182 Tr. zák. Jednočinný súbeh tohto trestného činu s trestným činom poškodzovania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 136 odst. 1 písm. a) Tr. zák. je možný.

Pri rozlišovaní trestného činu podľa § 136 odst. 1 písm. a) Tr. zák., prečinu podľa § 3 odst. 1 písm. d) Zák. o preč. , event. priestupku podľa § 19 zák. č. 60/1961 Zb. vychádzajú súdy z judikatúry citovanej pri výklade ustanovenia § 132 Tr. zák. Nedostatky boli zistené len v prípadoch, keď pri rozkrádaní

formou vlámania, pri ktorom súčet škody spôsobenej rozkrádaním a poškodením prevyšoval 1500 Kčs, bol skutok kvalifikovaný ako jednočinný súbeh trestného činu rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 odst. 1 písm. a) Tr. zák. a prečinu podľa § 3 odst. 1 písm. d) Zák. o preč. Takýto súbeh nie je možný ani vtedy, keď škoda spôsobená iba samým poškodením neprevyšuje 1500 Kčs (porov. č. 27/1971 Zb. rozh. tr.). Ak jednočinný súbeh nie je vylúčený vzhľadom na faktickú konzumpciu, treba skutok posúdiť ako súbeh trestného činu rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 odst. 1 písm. a) Tr. zák. a trestného činu poškodzovania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 136 odst. 1 písm. a) Tr. zák.

V praxi sa vyskytla aj otázka vzťahu ustanovenia § 129 odst. 1 § 136 odst. 1 písm. a) Tr. zák. v prípade, keď majetok v socialistickom vlastníctve poškodil konaním uvedeným v § 136 odst. 1 písm. a) pracovník socialistickej organizácie, ktorý tým súčasne porušil dôležitú povinnosť svojho zamestnania. Judikatúra sa pri posudzovaní takýchto prípadov dosiaľ nezjednotila (porov. č. 41/1974 a 31/1976 Zb. rozh. tr.). Pri posúdení takýchto prípadov podľa § 136 odst. 1 písm. a) Tr. zák., resp. § 3 odst. 1 písm. d) Zák. o preč. nie je vystihnutá skutočnosť, že páchatel' porušil dôležitú povinnosť svojho zamestnania. Naproti tomu pri posúdení podľa § 129 Tr. zák., resp. podľa § 8 písm. c) Zák. o preč. by mohol byť páchatel' neodôvodnene zvýhodnený, keď ustanovenie § 129 odst. 2 Tr. zák. má miernejšiu trestnú sankciu než ustanovenie § 136 odst. 2 Tr. zák. a ustanovenie § 8 písm. c) Zák. o preč. je podstatne miernejšie než ustanovenie § 3 odst. 1 písm. d) Zák. o preč. Najvyšší súd ČSR zastáva názor, že takéto prípady sa majú posudzovať podľa § 129 Tr. zák. Najvyšší súd SSR túto otázku dosiaľ neriešil a nezaujal k nej stanovisko.

Formy poškodzovania majetku v socialistickom vlastníctve sú v ustanovení § 136 odst. 1 písm. a) Tr. zák. uvedené len ako príklad. V praxi sa však iné formy nevyskytli. Pri výklade týchto foriem neboli zistené nedostatky. Len ojedinele sa vyskytol názor, že vlastník, ktorý svojvoľne obrobil pôdu zverenú do užívania socialistickej organizácie podľa vl. nar. č. 50/1955 Zb., prípadne podľa zák. č. 123/1975 Zb., urobil pôdu pre užívateľa „neupotrebitelnou“ a dopustil sa preto trestného činu podľa § 136 odst. 1 písm. a) Tr. zák. Tento právny názor však môže platiť len pre niektoré prípady tohto druhu. Vlastník obrobením pôdy neoprávnene zasiahol do užívacieho práva socialistickej organizácie, ale spravidla tým neurobil pôdu neupotrebitelnou, skôr naopak, pripravil ju pre užívanie. O túto eventualitu poškodzovania by mohlo ísť len vtedy, keby vlastník obrobil pôdu spôsobom, ktorý by ju urobil nespôsobilou pre plánované užívanie. Inak by mohlo ísť len o priestupok podľa § 7 písm. a) zák. č. 60/1961 Zb. Proti svojvoľnému zásahu do držby a do užívania sa môže socialistická organizácia brániť aj občianskoprávnou, prípadne administratívnou cestou. Keby vlastník obrobením pôdy zničil už zasiatú alebo zasadenú kultúru, išlo by o poškodzovanie formou zničenia, prípadne poškodenia sadby, resp. siatiny. Pre úplnosť treba uviesť, že neoprávnený zber úrody z pôdy užívanej socialistickou organizáciou je trestným činom rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 odst. 1 písm. a) Tr. zák., prípadne prečinom podľa § 3 odst. 1 písm. a) Zák. o preč.

Poškodzovanie majetku v socialistickom vlastníctve formou uvedenou v § 136 odst. 1 písm. b) Tr. zák. sa v praxi vyskytuje výlučne v prípadoch zakrývania tzv. mánk. Výsledky prieskumu ukázali, že súdy si stále dostatočne neuvedomujú, že na dokonanie tohto trestného činu sa vyžaduje, aby zanikla možnosť socialistickej organizácie vymôcť svoju pohľadávku (porov. č. 35/1966 a 37/1968 Zb. rozh. tr.). K tomu však spravidla nedôjde a preto ide väčšinou len o pokus tohto trestného činu.

Zakrývanie manka tým, že páchatel' pohľadávku uhradí, nemožno považovať za poškodzovanie majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 136 odst. 1 písm. b) Tr. zák. (porov. č. 55/1968, 35/1975 a 50/1975 Zb. rozh. tr.). Ak páchatel' prostriedky na úhradu manka získal krátením (spreneverou) tržby, ide o rozkrádanie majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 odst. 1 písm. b) Tr. zák. (porov. č. 35/1975 a 50/1975 Zb. rozh. tr.). V tomto smere sa ešte stále vyskytujú chyby, keď súdy posudzujú takéto prípady ako poškodzovanie majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 136 odst. 1 písm. b) Tr. zák.

Ak pohľadávka socialistickej organizácie vznikla úmyselným trestným činom páchatela, spravidla rozkrádaním majetku odňatia slobody podľa § 132 odst. 1 písm. b) Tr. zák., o trestný čin podľa § 136 odst. 1 písm. b) Tr. zák. alebo jeho pokus môže ísť len vtedy, ak nekalé konanie smerujúce k zamreniu uplatnenia, vymáhania alebo uspokojenia pohľadávky nie je súčasťou trestného činu rozkrádania majetku v socialistickej vlastníctve, teda len vtedy, ak takéto nekalé konanie tvorí samostatný skutok, odlišný od skutku, ktorým páchatel rozkrádal (porov. č. 50/1975 Zb. rozh. tr.). Ustanovenie § 136 odst. 1 písm. b) Tr. zák. je totiž v pomere k ustanoveniu § 132 Tr. zák. subsidiárne a jednočinný súbeh týchto trestných činov je preto vylúčený.

Ak páchatel' zakrýva manko machináciou na škodu inej socialistickej organizácie (fingovaným alebo falšovaným dodacím listom ap.), nepôjde o trestný čin poškodzovania majetku v socialistickej vlastníctve podľa § 136 odst. 1 písm. b) Tr. zák., ale spravidla o trestný čin porušovania povinnosti pri nakladaní s finančnými a hmotnými prostriedkami podľa § 127 odst. 1 Tr. zák. (porov. č. 49/1971 a 26/1975 Zb. rozh. tr.). O rozkrádanie majetku v socialistickej vlastníctve podľa § 132 Tr. zák. by mohlo ísť vtedy, keby si páchatel' prostriedky takto získané na škodu inej socialistickej organizácie odčerpával pre seba. Tieto prípady nie sú vždy správne posúdené.

Zakrývanie manka, ktoré v skutočnosti neexistuje, ak konanie páchatela nezakladá iný trestný čin, treba posúdiť podľa zásad o nespôsobilom pokuse trestného činu podľa § 136 odst. 1 písm. b) Tr. zák.

Páchatel'om trestného činu podľa § 136 odst. 1 písm. b) Tr. zák. môže byť tak dlžník, ako aj iná osoba, ktorá uskutočňuje nekalé konanie v prospech dlžníka. V jednej veci súd nesprávne judikoval, že páchatel'om tohto trestného činu môže byť len dlžník a iná osoba môže byť len účastníkom na tomto trestnom čine.

Nezistili sa prípady, v ktorých by pohľadávka socialistickej organizácie neprevyšovala 1500 Kčs. Vyskytol sa názor, že takéto prípady treba posúdiť podľa § 3 odst. 1 písm. c) Zák. o preč., ktoré sa považuje za ustanovenie zodpovedajúce ustanoveniu § 136 odst. 1 písm. b) Tr. zák. Tento názor však môže platiť len pre niektoré prípady tohto druhu, pretože podľa ustanovenia § 3 odst. 1 písm. c) Zák. o preč. možno postihnúť len podvodné konania, aj to len na svoj prospech, nie aj na prospech iného. Ak ide o dlh iného, ustanovenie § 3 odst. 1 písm. c) Zák. o preč. by preto nebolo použiteľné. Toto ustanovenie by sa nedalo použiť ani v prípadoch, v ktorých by nekalé konanie nemalo podvodný charakter. Tieto prípady by sa preto museli posúdiť podľa § 3 odst. 1 Zák. o preč. (bez uvedenia písmena).

6. Výklad a aplikácia ustanovení § 137 Tr. zák. a § 3 odst. 2 Zák. o preč.

Pri aplikácii týchto ustanovení súd niekedy prehliadajú, že k naplneniu znakov trestného činu podľa § 137 Tr. zák. event. prečinu podľa § 3 odst. 2 Zák. o preč. nestačí spôsobiť škodu na majetku v socialistickej vlastníctve akýmkoľvek nedbalým konaním, ale že páchatel' musí svojím konaním buď porušiť dôležitú povinnosť uloženú mu zákonom, alebo musí ísť o konanie, ktoré svedčí o nezodpovednom postoji k majetku, ktorý je v socialistickej vlastníctve. V ustanovení § 3 odst. 2 Zák. o preč. je uvedená len táto druhá alternatíva.

Súdy preto neuvádzajú, akú konkrétnu povinnosť páchatel' porušil a podľa akého zákona alebo inej všeobecne záväznej právnej normy mu bola uložená. Ak citujú príslušnú právnu normu (v prípadoch dopravných nehôd), neuvádzajú, prečo ide o dôležitú povinnosť uloženú podľa zákona. Súdy spravidla neodôvodňujú ani znak, že páchatel' konal spôsobom, ktorý svedčí o jeho nezodpovednom postoji k majetku v socialistickej vlastníctve. K výkladu tohto znaku porov. č. 35/1962, 34/1966, 52/1972 a 42/1973 Zb. rozh. tr. Nezodpovedný postoj páchatela k majetku v socialistickej vlastníctve možno vyvodíť nielen z celkového vzťahu páchatela k takémuto majetku, ako sa prejavoval v jeho doterajšom živote a správaní, ale aj zo samého skutku, ak bol spáchaný takým spôsobom, že to samo osebe

dostatočne svedčí o nezodpovednom postoji páchatela (napr. vedenie motorového vozidla v opilosti - porov. č. 42/1973 Zb. rozh. tr.).

Väčšou škodou v zmysle § 137 odst. 1 Tr. zák. sa rozumie škoda prevyšujúca 5000 Kčs. Pri výklade tohto znaku nedošlo k chybám. Nie je podmienkou, aby škoda bola spôsobená na majetku jednej socialistickej organizácie. Škody spôsobené jedným skutkom na majetku viacerých socialistických organizácií, príp. na viacerých veciach sa sčítajú.

Stále sa ešte vyskytujú prípady, v ktorých sudy posudzujú spôsobenie väčšej škody porušením alebo nesplnením dôležitej povinnosti zamestnania podľa § 137 Tr. zák., hoci tu platí špeciálne ustanovenie § 130 Tr. zák., a to najmä u vodičov služobných motorových vozidiel (porov. č. 22/1973 Zb. rozh. tr.) a v prípadoch tzv. mánk (porov. č. 19/1966 Zb. rozh. tr.).

Pomerne často sa vyskytujú chyby v tom smere, že sudy posudzujú ako prečin podľa § 3 odst. 2 Zák. o preč. drobné poškodzovanie majetku v socialistickom vlastníctve z nedbalosti, ktoré vzhľadom na výšku škody neprevyšujúcej 1000 Kčs (porov. č. 12/1978 Zb. rozh. tr.), ako aj vzhľadom na ostatné okolnosti prípadu nedosahuje stupeň nebezpečnosti pre spoločnosť, aký sa vyžaduje pre prečin (§ 1 odst. 1, 2 Zák. o preč.).

V praxi orgánov činných v trestnom konaní sa vyskytla otázka, či možno postihnúť podľa § 137 Tr. zák., prípadne podľa § 3 odst. 2 Zák. o preč. (v prípade, že vozidlo si vypožičala socialistická organizácia a zverila ho svojmu vodičovi, podľa § 1630 Tr. zák.) spôsobenie škody na vozidle vypožičanom z požičovne motorových vozidiel. Vyskytol sa názor, že v náhrade za vypožičanie vozidla je zahrnuté i poistné za poistenie vozidla proti poškodeniu pri havárii a že by preto bolo nelogické, keby bol vypožičiavateľ trestne zodpovedný za spôsobenie škody, ktorá je krytá poistením. K tomu treba uviesť, že skutočnosť, či škoda je krytá poistením alebo nie, nemôže byť v tejto veci rozhodujúca. Ak páchatel spôsobí na vypožičanom vozidle škodu spôsobom uvedeným v § 137 Tr. zák., prípadne v § 3 odst. 2 Zák. o preč. , možno ho postihnúť podľa týchto ustanovení.

7. Výklad a aplikácia ustanovenia § 138 Tr. zák.

Výklad a aplikácia ustanovenia § 138 Tr. zák. pôsobí súdom ťažkosti.

Sudy si predovšetkým nedostatočne uvedomujú, že ustanovenie § 138 Tr. zák. je v pomere k rozkrádaniu majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 Tr. zák. subsidiárne, t. j. použije sa len vtedy, ak skutok nenaplnuje znaky trestného činu podľa § 132 Tr. zák.

Názory najvyšších súdov republík v zhodnocovacích správach sa však rozchádzajú v otázke, či ustanovenie § 138 Tr. zák. je subsidiárne vo vzťahu k všetkým vývinovým štádiám rozkrádania v socialistickom vlastníctve, alebo len vo vzťahu k niektorým z nich. Zatiaľ čo Najvyšší súd SSR konštatuje, že ustanovenie § 138 Tr. zák. je subsidiárne k ustanoveniu § 132 Tr. zák. a nerozlišuje, o aké vývinové štádium tohto trestného činu ide, teda považuje ho za subsidiárne i vo vzťahu k príprave rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 7 odst. 1, § 132 Tr. zák., Najvyšší súd ČSR považuje naopak ustanovenie § 138 Tr. zák. za špeciálne vo vzťahu k príprave rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 7 odst. 1, § 132 Tr. zák. Podľa názoru tohto najvyššieho súdu sa ustanovenie § 138 Tr. zák. subsidiárne uplatní len vo vzťahu k dokonanému rozkrádaniu majetku v socialistickom vlastníctve a jeho pokusu podľa § 8 odst. 1 Tr. zák.

Spornou zostáva aj otázka, či možno posúdiť podľa § 138 Tr. zák. získanie dávok nemocenského poistenia, na ktoré má páchatel nárok v prípade sebapoškodenia, a to vzhľadom na to, že ustanovenie § 138 Tr. zák. vyžaduje, aby páchatel konal s úmyslom získať dávky „neoprávnene“.

V praxi sa podľa § 138 Tr. zák. pomerne často posudzovali prípady vylákania dávok, prípadne pokusy

vylákania dávok v sume neprevyšujúcej 1500 Kčs. Najvyšší súd ČSR k tomu uvádza, že tieto prípady mali byť posúdené ako prečin podľa § 3 odst. 1 písm. c) Zák. o preč. , prípadne ako pokus tohto prečinu, pokiaľ by so zreteľom na konkrétny stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť neišlo o trestný čin rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 odst. 1 písm. c) Tr. zák. S týmto názorom treba súhlasiť. V ustanovení § 138 Tr. zák. (porov. slová „ak nejde o čin prísnejšie trestný“) je určený vzťah subsidiarity len k prísnejším činom. Toto ustanovenie však nerieši a nemôže riešiť vzťah k neskôr vydanému Zákonom o prečinoch. Pomer tohto ustanovenia k ustanoveniam Zákona o prečinoch nemožno vyriešiť len na základe gramatického znenia ustanovenia § 138 Tr. zák., ale treba vychádzať z princípu „lex posterior derogat priori“, teda i zo znenia a účelu Zákona o prečinoch. Ustanovenie § 3 odst. 1 Zák. o preč. postihuje úmyselné spôsobenie škody na majetku v socialistickom vlastníctve neprevyšujúcej 1500 Kčs bez ohľadu na to, akou formou konania sa to stalo a bez ohľadu na to, aký úsek majetku v socialistickom vlastníctve bol poškodený. Zákonom o prečinoch súčasne vyhlásil za beztrestné prípravné konania smerujúce k úmyselnému spôsobeniu škody na majetku v socialistickom vlastníctve neprevyšujúcej 1500 Kčs (§ 13 odst. 1 písm. a/ Zák. o preč.). Preto vylákание dávok, resp. pokus vylákания dávok v sume neprevyšujúcej 1500 Kčs, pokiaľ tu nie sú iné okolnosti zvyšujúce stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť na úroveň trestného činu, naplňuje len znaky prečinu podľa § 3 odst. 1 písm. c) Zák. o preč. , resp. jeho pokusu, aj keď k nemu došlo konaním popísaným v ustanovení § 138 Tr. zák. Príprava na takýto čin, ak zamýšľaná škoda neprevyšuje 1500 Kčs, je beztrestná.

Jednočinný súbeh trestného činu machinácií proti sociálnemu zabezpečeniu a nemocenskému poisteniu podľa § 138 Tr. zák. s trestným činom rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 Tr. zák., prípadne s prečinom proti majetku v socialistickom a osobnom vlastníctve podľa § 3 odst. 1 Zák. o preč. je vylúčený. Takýto súbeh by však bol možný v prípade, keby páchatel jedným konaním vylákal dávky a zároveň iné výhody nemajetkového charakteru.

V praxi sa vyskytujú prípady falšovania potvrdenia o pracovnej neschopnosti, ktoré je súčasne podkladom pre priznanie dávok nemocenského poistenia. Takéto potvrdenie je verejnou listinou a jeho falšovanie zakladá trestný čin falšovania verejnej listiny podľa § 176 Tr. zák. (porov. č. 17/1975 Zb. rozh. tr.), a to v súbehu s trestným činom rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 odst. 1 písm. c) Tr. zák. (resp. jeho pokusom alebo prípravou), prípadne s prečinom podľa § 3 odst. 1 písm. c) Zák. o preč. (resp. jeho pokusom), pokiaľ jednočinný súbeh nie je vylúčený na základe tzv. faktickej konzumpcie. Takéto prípady sa niekedy nesprávne kvalifikovali ako trestný čin machinácií proti sociálnemu zabezpečeniu a nemocenskému poisteniu podľa § 138 Tr. zák.

Podľa názoru Najvyššieho súdu ČSR jednočinný súbeh trestných činov podľa § 176 Tr. zák. a § 138 Tr. zák. je však vylúčený, pretože ustanovenie § 138 Tr. zák. je špeciálne v pomere k ustanoveniu § 176 Tr. zák.

8. Výklad a aplikácia ustanovenia § 139 Tr. zák.

Ustanovenie § 139 Tr. zák. rozširuje ochranu poskytovanú majetku v socialistickom vlastníctve aj na majetok v osobnom, prípadne súkromnom vlastníctve, ktorý je dotovaný zo štátnych prostriedkov, a na veci, ktoré sú v opatrovaní socialistickej organizácie alebo štátneho orgánu.

Za majetok dotovaný zo štátnych prostriedkov sa v praxi súdov považuje majetok cirkví a náboženských spoločností, pričom sa v praxi prevažne vyskytujú prípady, v ktorých bol predmetom útoku majetok rímskokatolíckej cirkvi, ktorý je dotovaný zo štátnych prostriedkov na základe zákona č. 219/1949 Zb. Za majetok cirkvi, ktorý požíva ochranu podľa § 132 a nasl. Tr. zák., sa považujú nielen veci zadovážené z dotácií, prípadne veci, na ktoré už boli vynaložené určité náklady z dotácií, ale aj veci, ktoré takto konkrétne dotované neboli, spadajú však do okruhu majetku, ktorý je podľa zákona dotovaný zo štátnych prostriedkov (porov. č. 47/1971 Zb. rozh. tr.). Za majetok dotovaný zo

štátnych prostriedkov sa v praxi považoval napr. výťažok zo zbierky na údržbu kostola, ale nesprávne ak obraz cirkevného funkcionára, ktorý nebol súčasťou bohoslužobného zariadenia, ale patril do inventáru fary, ďalej tržba za cirkevné časopisy ap.

Za vec v opatrovaní socialistickej organizácie alebo štátneho orgánu sa v súdnej praxi považujú veci vnesené alebo odložené podľa § 433 odst. 1 a 2 Obč. zák., napr. v šatni zábavného podniku (porov. č. 49/1972 Zb. rozh. tr.), v školskej šatni (rozh. č. 11 Tz 47/77 Najvyššieho súdu ČSR), ďalej veci, ktoré odložil pracovník v organizácii pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti s ním (§ 204 Zák. práce) na mieste na to určenom alebo na mieste, kam sa veci obyčajne odkladajú (porov. č. 19/1974 Zb. rozh. tr.), veci prevzaté do údchovy podľa § 296 a nasl. Obč. zák., a to aj v prípade, ak boli veci uschované v automatickej úschovnej schránke ČSD za predpokladu, že vznikla platná úschovná zmluva, veci prevzaté na dopravu poštou, železnicou ap., nie však veci, ktoré sú dopravované v rozpore s poštovými pravidlami, napr. peniaze v obyčajnom liste (porov. č. 49/1974 Zb. rozh. tr.). Vo všetkých týchto prípadoch sa poskytuje týmto veciam ochrana podľa § 132 a nasl. Tr. zák. bez ohľadu na to, do akej výšky zodpovedá socialistickej organizácii alebo štátny orgán za škodu, ktorá na veci vznikla (porov. č. 19/1974 Zb. rozh. tr. a rozh. č. 3 Tz 19/1977 Najvyššieho súdu ČSR).

V praxi súdov sa predovšetkým pri odcudzení vecí odložených na pracovisku málokedy skúma, či ide o veci v opatrovaní socialistickej organizácie a takéto prípady sa väčšinou bez ďalšieho uvažovania posudzujú ako krádež podľa § 247 Tr. zák. Pri posúdení podľa § 132 a nasl. Tr. zák. však treba skúmať aj subjektívnu stránku vo vzťahu ku skutočnosti, že išlo o vec v opatrovaní socialistickej organizácie. Stačí, že páchatelovi boli známe skutkové okolnosti, ktoré zakladajú pomer uvedený v § 204 Zák. práce; nemusí však vedieť, že socialistickej organizácii zodpovedá za stratu alebo poškodenie odloženej veci, ani to, že táto vec požíva rovnakú ochranu ako majetok v socialistickej vlastníctve.

II.

Ukladanie trestov a ochranných opatrení

Správnym a zákonu zodpovedajúcim ukladaním trestov a ochranných opatrení sa súdy významne podieľajú na plnení úloh vyplývajúcich z právnej politiky KSČ, menovite účinne prispievajú aj k ochrane majetku v socialistickej vlastníctve.

Jedným z významných hľadísk pre posúdenie primeraného trestného postihu páchatelov trestných činov a prečinov proti majetku v socialistickej vlastníctve je skladba uložených trestov, najmä podiel nepodmienečných trestov odňatia slobody.

Za štatisticky sledované trestné činy proti majetku v socialistickej vlastníctve je podiel nepodmienečných trestov odňatia slobody vyšší než za ostatné trestné činy. Osobitne sa to prejavuje v rokoch 1976 a 1977. Najvyšší je podiel týchto trestov pri trestnom čine rozkrádania majetku v socialistickej vlastníctve podľa § 132 Tr. zák., ktorý je zo skúmaných trestných činov pre spoločnosť najnebezpečnejší. Nepodmienečný trest odňatia slobody za tento trestný čin sa ukladal predovšetkým v závažnejších prípadoch, napr. ak bol trestný čin spáchaný za okolností podmieňajúcej použitie vyššej trestnej sadzby, pri recidíve páchatela ap. Zatiaľ čo priemerne sa ukladalo za tento trestný čin okolo 40 % nepodmienečných trestov odňatia slobody, páchatelom, ktorých súdy označili ako recidivistov v zmysle § 34 písm. j) Tr. zák., uložili súdy v ČSR v r. 1976 87,8 % a v r. 1977 91,1 % a v SSR v r. 1976 81,7 % a v r. 1977 83 % nepodmienečných trestov odňatia slobody. Táto prax súdov je v súlade s požiadavkou rozhodného postihu páchatelov trestného činu rozkrádania majetku v socialistickej vlastníctve, menovite recidivistov, ktorá bola vytýčená v Smernici pléna Najvyššieho súdu ČSSR k zameraniu činnosti súdov a štátnych notárstiev po XV.

zjazde KSČ č. Plsf 1/76.

Druhým najprísnejším postihovaným trestným činom z hľadiska podielu nepodmienečných trestov odňatia slobody je trestný čin poškodzovania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 136 Tr. zák. K výraznému sprísneniu postihu páchatelov tohto trestného činu došlo najmä v r. 1977, keď súdy ČSR uložili za tento trestný čin 32,2 % a v SSR 31,5 % nepodmienečných trestov odňatia slobody. Tento postih zodpovedá povahe a závažnosti tejto trestnej činnosti, ktorú vo veľkej miere páchajú páchatelia pod vplyvom alkoholu, z výtržnickej pohnútky ap.

Z hľadiska podielu nepodmienečných trestov odňatia slobody sa najmiernejšie postihujú páchatelia trestných činov neoprávneného užívania veci z majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 133 Tr. zák. a poškodzovania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 137 Tr. zák. Ide spravidla o menej závažné trestné činy tak z hľadiska formy zavinenia (trestný čin podľa § 137 Tr. zák. je nedbalostným trestným činom), výšky spôsobenej škody a spôsobu ich spáchania, ako aj z hľadiska páchatelov, ktorí tieto trestné činy páchajú, keď ide prevažne o dosiaľ netrestané, riadne pracujúce a žijúce osoby.

Prevažujúcou formou trestnej činnosti proti majetku v socialistickom vlastníctve je rozkrádanie toho majetku podľa § 132 Tr. zák.

V r. 1976 súdy v ČSR uložili podmienený trest odňatia slobody za trestný čin rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve 48,7 % páchatelov a nápravné opatrenie 6,8 % páchatelov, zatiaľ čo súdy SSR uložili podmienený trest odňatia slobody 24,6 % páchatelov a nápravné opatrenie 28,6 % páchatelov. Podobný výrazný rozdiel medzi republikami existoval aj v r. 1977. V r. 1978 sa rozdiel do istej miery zmiernil, keď v ČSR podiel podmieneného odsúdenia poklesol na 40,1 % a podiel nápravného opatrenia sa zvýšil na 12,3 % a v SSR naopak podiel nápravného opatrenia poklesol z 31,7 % v r. 1977 na 28,7 % v r. 1978 a podiel podmieneného odsúdenia sa zvýšil na 26,6 %. Rozdielna prax súdov jednotlivých republík pri používaní podmieneného odsúdenia a nápravného opatrenia sa prejavuje aj pri ukladaní trestov za ostatné trestné činy, nielen za trestné činy proti majetku v socialistickom vlastníctve.

Naproti tomu opačná situácia je pri používaní trestu zákazu činnosti a peňažného trestu ukladaných popri inom treste. Podiel týchto trestov je výrazne vyšší v ČSR než v SSR. Napr. v r. 1976 uložili súdy ČSR trest zákazu činnosti popri inom treste u 15,4 % páchatelov a peňažný trest popri inom treste u 22,3 % páchatelov, zatiaľ čo súdy SSR uložili popri inom treste trest zákazu činnosti len u 9,5 % páchatelov a peňažný trest popri inom treste dokonca len u 4,6 % páchatelov. Podobný je pomer týchto trestov v republikách aj v r. 1977. Táto rozdielna prax do značnej miery súvisí s rozdielnou praxou pri ukladaní trestu nápravného opatrenia, popri ktorom nemožno uložiť peňažný trest [§ 28 odst. 2 písm. a) Tr. zák.]. Ak sa berie do úvahy, že po obsahovej stránke sa nápravné opatrenie na jednej strane a podmienené odsúdenie uložené spolu s peňažným trestom na druhej strane veľmi približujú, do istej miery sa tým po obsahovej stránke vyrovnáva aj rozdielna prax súdov jednotlivých republík pri ukladaní trestov za menej závažné trestné činy tohto druhu.

Výrazné rozdiely pri ukladaní podmieneného trestu odňatia slobody a trestu nápravného opatrenia medzi súdmi v ČSR a SSR sa vyskytujú aj pri trestných činoch neoprávneného užívania veci z majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 133 Tr. zák. a poškodzovania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 136 a 137 Tr. zák.

Ústavnoprávne výbory Snemovne ľudu a Snemovne národov Federálneho zhromaždenia uznesením z 24. 11. 1977 č. 37 odporúčali Najvyššiemu súdu ČSSR pôsobiť pri zjednotení praxe súdov pri ukladaní trestov.

Rozdielna prax pri ukladaní podmieneného trestu odňatia slobody a trestu nápravného opatrenia nie je odôvodnená povahou ani závažnosťou prejednávanych prípadov tak z hľadiska foriem a povahy trestnej činnosti, ako aj z hľadiska osôb páchatelov. Podľa podkladových správ najvyšších súdov republík tieto druhy trestov, prípadne kombinované s inými druhmi trestov, najmä s peňažným trestom a trestom zákazu činnosti, sa ukladajú za menej závažné trestné činy proti majetku v socialistickom vlastníctve kvalifikované podľa základných skutkových podstát a spáchané osobami dosiaľ netrestanými. Na jednej strane sa podceňuje význam trestu nápravného opatrenia, na druhej strane sa jeho význam preceňuje na úkor podmieneného trestu odňatia slobody, ktorý môže byť často účinnejším prostriedkom ochrany spoločnosti pred trestnou činnosťou než trest nápravného opatrenia, ak je správne uložený, ak sa využijú možnosti uloženia primeraných obmedzení podľa § 59 odst. 2 Tr. zák. a ak je majetkový prvok trestu nápravného opatrenia kompenzovaný uložením primeraného peňažného trestu popri podmienenom treste odňatia slobody. Pri takto uloženom podmienenom treste odňatia slobody, kde okrem toho pôsobí citeľná hrozba výkonu uloženého trestu odňatia slobody, môže byť páchatel dlhší čas pod účinnou kontrolou súdu než pri treste nápravného opatrenia, ktorý môže trvať maximálne jeden rok a spravidla sa ukladá v rozpätí okolo 6 mesiacov. Bude pravdaže treba, aby súdy oboch republík aj pri ukladaní týchto dvoch druhov trestov postupovali individualizovane.

Krajské súdy ako súdy prvého stupňa ukladajú za trestné činy proti majetku v socialistickom vlastníctve spravidla dlhodobé nepodmienené tresty odňatia slobody v rámci zákonnej trestnej sadzby. Najčastejšie ide o trestnú sadzbu podľa § 132 odst. 4 Tr. zák. (8 až 15 rokov), v rámci ktorej ukladali krajské súdy tresty prevažne v dolnej polovici a len výnimočne v hornej polovici v tých prípadoch, v ktorých bola spôsobená škoda značne prevyšujúca hranicu škody veľkého rozsahu alebo v ktorých išlo o recidivistu ap. Popri treste odňatia slobody ukladali krajské súdy aj ďalšie tresty, menovite peňažný trest, trest zákazu činnosti a niekedy aj trest prepadnutia majetku.

Posti páchatelov prečinu proti majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 3 odst. 1 Zák. o preč. a prečinu podielníctva podľa § 11 Zák. o preč. z hľadiska podielu nepodmienených trestov odňatia slobody je hlboko pod úrovňou postihu páchatelov všetkých prečinov. Podľa zistenia Najvyššieho súdu ČSR je tento stav ovplyvnený vysokým podielom nepodmienených trestov odňatia slobody uložených za prečin proti pracovnej disciplíne podľa § 8 písm. c) Zák. o preč. (42 % nepodmienených trestov odňatia slobody v r. 1976 a dokonca 49 % v r. 1977), ktorý sa vyskytuje takmer v tom istom počte ako prečin podľa § 3 odst. 1 Zák. o preč.

Podľa zhodných poznatkov najvyšších súdov republík je prax súdov pri ukladaní trestov za prečiny proti majetku v socialistickom vlastníctve správna, lebo za túto pre spoločnosť menej nebezpečnú drobnú majetkovú trestnú činnosť sa ukladajú prevažne tresty majetkovej povahy, najmä samostatné peňažné tresty nápravného opatrenia, ktorý tiež obsahuje majetkový prvok. Napr. v r. 1976 za prečin podľa § 3 odst. 1 Zák. o preč. spáchaný na škodu majetku v socialistickom vlastníctve uložili súdy ČSR nápravné opatrenie a samostatný peňažný trest u 58,4 % páchatelov a súdy SSR u 69,1 % páchatelov, r. 1977 súdy ČSR 60 % a SSR u 71,5 % páchatelov.

Aj pri ukladaní trestov za tento prečin sa v praxi súdov jednotlivých republík vyskytujú pomerne veľké rozdiely, predovšetkým pokiaľ ide o podmienený trest odňatia slobody a trest nápravného opatrenia. V r. 1977 bol podmienený trest odňatia slobody uložený v ČSR u 30,1 % páchatelov a v SSR u 18 % páchatelov, trest nápravného opatrenia v ČSR u 20 % páchatelov a v SSR u 37,5 % páchatelov. Podiel páchatelov odsúdených na samostatný peňažný trest je vyšší v ČSR (10,1 %) než v SSR (34,1 %). Vzájomný pomer uvedených druhov trestov v republikách bol podobný aj v r. 1976. Príčiny týchto rozdielov sú rovnaké ako pri trestných činoch.

Výsledky prieskumu, ktorý vykonali najvyššie súdy republík, ako aj štatistické údaje ukazujú, že postih trestných činov a prečinov proti majetku v socialistickom vlastníctve zodpovedá línii

vyplývajúcej z právnej politiky strany pokiaľ ide o pomer nepodmienečných trestov odňatia slobody a trestov bez odňatia slobody. Pokiaľ ide o skladbu trestov bez odňatia slobody, vyskytujú sa medzi republikami výrazné rozdiely, ktoré nie sú odôvodnené odlišnou povahou stíhanej trestnej činnosti ani odlišnou povahou jej páchatelov. Treba však uviesť, že tieto rozdiely sú do značnej miery zmiernené tým, že v ČSR sa vo väčšom počte ukladá peňažný trest popri podmienečnom treste odňatia slobody, takže výsledný spôsob zaobchádzania s páchatelom až na dobu, po ktorú je páchatel pod kontrolou súdu, je nakoniec približne rovnaký vzhľadom na to, že trest nápravného opatrenia a podmienečné odsúdenie sa po obsahovej stránke inak v podstate neodlišujú.

Nedostatky pri ukladaní trestov v konkrétnych veciach boli zistené len v menšom počte prípadov. Tieto nedostatky však vcelku znižujú účinnosť trestnej ochrany majetku v socialistickom vlastníctve. Najvyššie súdy republík upozorňujú najmä na tieto nedostatky v praxi súdov pri ukladaní trestov:

a.) Vzhľadom na nesprávne rozhodnutie o vine (nepoužitie okolnosti podmieňujúcej použitie vyššej trestnej sadzby, uznanie viny len z prečinu, hoci išlo o trestný čin ap.) bola použitá miernejšia zákonná sankcia než aká mala byť použitá pri správnej kvalifikácii skutku a v dôsledku toho bol uložený trest neodpovedajúci skutočnému stupňu nebezpečnosti činu pre spoločnosť. Treba však podotknúť, že účinnosť ochrany majetku v socialistickom vlastníctve v konečných dôsledkoch oslabujú aj opačné zistené prípady, v ktorých bol skutok posúdený ako trestný čin, hoci išlo len o prečin, prípade ako prečin, hoci išlo len o priestupok a páchatel nemal byť vôbec postavený pred súd (oslabenie pocitu právnej istoty, viery v spravodlivosť atď., ktoré nepriaznivo pôsobia na dodržiavanie socialistickej zákonnosti).

b.) V niektorých odôvodnených prípadoch (najmä u recidivistov, pri spôsobení väčšej škody ap.) súdy nevyužívajú celé rozpätie zákonnej trestnej sadzby a ukladajú tresty skôr pri jej dolnej hranici než v jej hornej hranici. Tento nedostatok sa vyskytuje nielen pri ukladaní trestu odňatia slobody, ale aj pri ukladaní trestu nápravného opatrenia (tak pri určení dĺžky trestu, ako aj pri určení zrážok z platu) a peňažného trestu. Základnou príčinou tohto nedostatku je, že súdy vždy náležite nezisťujú konkrétny stupeň nebezpečnosti trestného činu pre spoločnosť (§ 3 odst. 4 Tr. zák.), najmä keď nehodnotia všetky hľadiská, ktoré sú v tomto smere rozhodujúce. Boli zistené predovšetkým také prípady, v ktorých súdy precenili kladné vlastnosti páchatela a podcenili okolnosti, ktoré vyznievali v jeho neprospech.

c.) Výkon trestu odňatia slobody sa v niektorých prípadoch podmienečne odložil, hoci neboli splnené zákonné podmienky podľa § 58 odst. 1 písm. a), príp. b) Tr. zák. Aj tu je príčinou chýb predovšetkým skutočnosť, že súdy prihliadajú len na osobu páchatela a nehodnotia náležitým spôsobom okolnosti prípadu, najmä následok trestného činu alebo prečinu, spôsob jeho spáchania a mieru zavinenia. Súdy si ešte nie vždy dostatočne uvedomujú, že záver o tom, že účel trestu sa dosiahne aj bez výkonu trestu, sa musí opierať nielen o zhodnotenie okolností výslovne uvedených v ustanovení § 58 odst. 1 Tr. zák., ale aj o všestranné zhodnotenie všetkých ostatných hľadísk významných pre určenie druhu trestu a jeho výmery.

d.) V niektorých prípadoch sa uložil trest nápravného opatrenia, hoci neboli splnené všetky zákonné podmienky pre uloženie tohto druhu trestu (§ 43 odst. 1 Tr. zák.).

Najvyšší súd SSR usmernil prax súdov v tom zmysle, že tento druh trestu je vhodný u páchatelov, ktorí viedli dosiaľ riadny život, trestný čin spáchali len príležitostne alebo náhodne a jeho spáchanie nie je prejavom silnejšie zakorenených sklonov alebo povahových nedostatkov. Uloženie trestu nápravného opatrenia je na mieste aj u páchatelov, u ktorých sa už vyskytli určité nedostatky v pracovnej alebo občianskej disciplíne, ktoré však nie sú prejavom hlbšieho mravného narušenia. U páchatelov, ktorí sú už hlbšie narušení, napr. u recidivistov, však nie je uloženie tohto druhu trestu na mieste, pretože nie je odôvodnené

očakávať, že takíto páchatelia sa môžu napraviť týmto trestom.

e.) Niekedy sa ukladá peňažný trest ako trest samostatný, hoci nie sú splnené podmienky uvedené v § 53 odst. 2 veta za bodkočiarkou Tr. zák.

Pri ukladaní peňažného trestu súdy často neskúmajú, či je peňažný trest vymožitelný, a to predovšetkým v prípadoch, ak páchatela zároveň zaväzujú nahradiť vysokú škodu.

Najvyššie súdy republík inak správne usmerňujú prax súdov na častejšie ukladanie peňažného trestu popri inom treste páchatelom, ktorí spáchali trestný čin zo ziskuchtivosti a získali trestným činom neoprávnený prospech, ako aj na ukladanie trestu zákazu činnosti popri inom treste tým páchatelom, ktorí zneužili svoje zamestnanie alebo funkciu na spáchanie trestného činu. Ide najmä o trest zákazu činnosti vykonávať funkciu hmotne zodpovedného pracovníka, ako aj niektoré ďalšie pracovné funkcie (napr. pokladníka, účtovníka ap.), ktoré poskytujú zvýšenú príležitosť pre páchanie trestnej činnosti proti majetku v socialistickom vlastníctve.

f.) Pri podmiennečnom odsúdení a pri uložení trestu nápravného opatrenia súdy nevyužívajú možnosť uložiť odsúdenému primerané obmedzenia smerujúce k tomu, aby viedol riadny život pracujúceho človeka (§ 44 odst. 4 a § 59 odst. 2 Tr. zák.), hoci uloženie takýchto obmedzení môže podstatne zvýšiť účinnosť týchto trestov. Pri nápravnom opatrení sa takmer vôbec nevyskytlo použitie ustanovenia § 44 odst. 4 Tr. zák. Aj obmedzenia podľa § 59 odst. 2 Tr. zák. sa uložili len v ojedinelých prípadoch a väčšinou spočívali v zákaze nadmerne požívať alkoholické nápoje v skúšobnej lehote podmiennečného odsúdenia. Ani toto obmedzenie sa však neukladalo dôsledne vo všetkých prípadoch, v ktorých bol trestný čin spáchaný v dôsledku nadmerného požívania alkoholických nápojov. Najvyšší súd SSR nezistil ani jediný prípad uloženia primeraných obmedzení pri podmiennečnom odsúdení alebo pri nápravnom opatrení.

Súdy prakticky vôbec nevyužívajú ani možnosť uložiť podmiennečne odsúdenému povinnosť nahradiť podľa svojich síl škodu, ktorú spôsobil trestným činom, hoci podľa zákona má súd spravidla takúto povinnosť uložiť, ak škoda nebola dosiaľ nahradená. Uloženie tejto povinnosti je významným prostriedkom zosilnenia výchovného účinku podmiennečného odsúdenia. Ďalej je účinným nástrojom na donútenie páchatela nahradiť včas spôsobenú škodu, čo samo osebe má veľký výchovný vplyv tak na páchatela, ako aj na ostatných občanov. Výrok podľa § 228 Tr. por. nie je na prekážku, aby súd uložil odsúdenému uvedenú povinnosť aj podľa § 59 odst. 2 Tr. zák.

g.) Vyskytli sa aj prípady nesprávneho použitia ustanovenia § 40 odst. 1 Tr. zák. o mimoriadnom znížení trestu odňatia slobody, a to, hoci ojedinele, aj v takých prípadoch, v ktorých bola použitá vyššia trestná sadzba a súčasne bol podľa § 40 odst. 1 Tr. zák. znížený trest pod dolnú hranicu zákonnej trestnej sadzby vzhľadom na výnimočné okolnosti prípadu. Táto otázka bola v judikatúre opakovane riešená (porov. napr. č. 11/1963 a I/1965 Zb. rozh. tr.) a chyby v tomto smere by sa už nemali vyskytovať.

Odôvodneniu výrokov o treste (§ 125 Tr. por.) sa najmä v rozsudkoch okresných súdov venuje nedostatočná pozornosť. Súdy pomerne často buď nezisťujú alebo nehodnotia všetky skutočnosti, ktoré sú podľa zákona významné pre voľbu druhu a výmery trestu. Z kritérií uvedených ako príklad v ustanovení § 3 odst. 4 Tr. zák. hodnotia súdy len niektoré. Spravidla sa podrobnejšie zaoberajú len osobou páchatela a jeho pomermi, ostatných okolností si buď vôbec nevšímajú, alebo ich len registrujú bez vecného zhodnotenia z hľadiska ich významu pri ukladaní trestu. Výška zrážok z platu pri treste nápravného opatrenia sa spravidla vôbec neodôvodňuje, takisto sa často neodôvodňuje výmera skúšobnej lehoty pri podmiennečnom odsúdení.

Podľa poznatkov Najvyššieho súdu SSR výroky o treste v rozsudkoch okresných súdov sú niekedy tak

nedostatočne odôvodnené, že sú pri podaní odvolania nepreskúmateľné. Ani rozsudky krajských súdov ako súdov prvého stupňa neobsahujú vždy náležité odôvodnenie výroku o treste.

Dôležitým prostriedkom na dosiahnutie účelu Trestného zákona, menovite aj prostriedkom ochrany majetku v socialistickom vlastníctve, je aj ukladanie a výkon ochranných opatrení, ktoré môžu významne prispieť k resocializácii páchatela a k odstráneniu príčin, ktoré ho viedli k trestnej činnosti.

Z ochranných opatrení sa páchatelom najmä trestného činu rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve ukladá hlavne ochranný dohľad podľa zák. č. 44/1973 Zb. Trestný čin rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 Tr. zák. je po trestnom čine zanedbania povinnej výživy a trestných činoch proti majetku v osobnom (príp. súkromnom) vlastníctve trestným činom, pri ktorom sa najčastejšie ukladá ochranný dohľad. V r. 1976 uložili sudy ochranný dohľad v ČSR 611-tim a v SSR 30 páchatelom odsúdeným za trestný čin podľa § 132 Tr. zák., resp. v ČSR 48 a v SSR 44 páchatelom odsúdeným za prečin podľa § 3 odst. 1 Zák. o preč. Podiel odsúdených, ktorým bol uložený ochranný dohľad, na počte osôb odsúdených za trestný čin podľa § 132 Tr. zák. na nepodmienečný trest odňatia slobody, predstavoval v r. 1976 v ČSR 24,1 % a v SSR 22,1 %.

Uvedené štatistické údaje, ako aj poznatky získané prieskumom spisov ukazujú, že prax súdov pri ukladaní ochranného dohľadu páchatelom tejto trestnej činnosti je v podstate správna, že ochranný dohľad sa ukladá v primeranom rozsahu a spravidla vo všetkých prípadoch, kde je to potrebné. Len ojedinele sa vyskytli prípady, v ktorých ochranný dohľad nebol uložený, hoci boli splnené podmienky uvedené v § 4 odst. 2 zák. č. 44/1973 Zb. Aj naďalej však trvá hlavný nedostatok súdnej praxe, že obsah uloženého ochranného dohľadu sa obmedzuje len na zákonné povinnosti a obmedzenia podľa § 2 odst. 1 cit. zák. a že sa veľmi málo využíva inštitúcia fakultatívnych povinností a obmedzení podľa § 2 odst. 2 zák. č. 44/1973 Zb., hoci najvyššie sudy republík i Najvyšší súd ČSSR sústavne a naliehavo usmerňujú sudy, aby v širšej miere využívali túto inštitúciu, ktorá môže byť významným nástrojom pri dovŕšení resocializácie páchatela (porov. najmä č. 40/1976 Zb. rozh. tr.).

Ochranné opatrenia iného druhu sa pri tomto druhu trestnej činnosti ukladajú len sporadicky. Ide najmä o ochranné protialkoholické liečenie (spravidla ambulantné) a ochrannú výchovu mladistvých páchatelov. Možno očakávať, že po vydaní správy trestného kolégia Najvyššieho súdu ČSSR o zhodnotení účasti súdov na boji proti kriminalite páchanej v dôsledku alkoholizmu a inej drogovej závislosti, s osobitným zameraním na ukladanie a výkon ochranného liečenia podľa § 72 odst. 2 písm. b) Tr. zák. č. [Tpfj 70/76](#) (publikovanej pod č. 46/1977 Zb. rozh. tr.), sa prax súdov pri ukladaní ochranného protialkoholického liečenia zlepší.

III.

Signalizační činnosť súdov

(§ 184 Tr. por.)

Dôležitým prostriedkom prevencie trestnej činnosti proti majetku v socialistickom vlastníctve môže byť signalizácia nedostatkov a chýb zistených pri prejednávaní trestnej veci v činnosti štátnych, hospodárskych a iných orgánov a organizácií podľa § 164 odst. 2 a § 184 Tr. por. Súd má právo i povinnosť upozorniť na nedostatky a chyby, ktoré boli príčinou trestnej činnosti alebo umožnili jej spáchanie a súčasne má právo i povinnosť žiadať, aby orgán alebo organizácia, ktorá bola na nedostatok upozornená, podala súdu do dvoch mesiacov správu o tom, aké opatrenia sa urobili na odstránenie zistených nedostatkov a chýb.

Súd upozorní na zistený nedostatok alebo chybu len vtedy, keď to neurobil už iný orgán činný v

trestnom konaní (§ 184 odst. 1 veta druhá Tr. por.). Súdly však podľa získaných poznatkov neplnia často túto povinnosť ani vtedy, keď iný orgán (vyšetrovateľ, vyhľadávací orgán, príp. prokurátor) signalizáciu neurobil. Najvyšší súd SSR podotýka, že orgány činné v trestnom konaní nepostupujú pri plnení tejto povinnosti podľa zásad stanovených pre jednotný postup orgánov činných v trestnom konaní pri podávaní upozornení, ktoré boli chválené medzirezortnou poradou na republikovej úrovni 10. januára 1974. Odpisy upozornení, ktoré urobil vyšetrovateľ alebo vyhľadávací orgán, prípadne aj odpis odpovede príslušného orgánu alebo organizácie, ktorá bola na nedostatok upozornená, by sa mali zakladať do trestného spisu, prípadne z obsahu spisu by malo byť zrejmé, že k signalizácii došlo a s akým výsledkom, aby súd zbytočne nedubloval činnosť orgánu prípravného konania.

Najvyšší súd ČSR uvádza, že súdly neupozorňujú podľa § 184 odst. 2 Tr. por. poškodené socialistické organizácie prípadne nadriadený orgán ani na to, že socialistická organizácia nevyužila v náležitom rozsahu práva, ktoré poskytuje Trestný poriadok poškodenému. Plnenie tejto povinnosti nesleduje len ten cieľ, aby bola zabezpečená náhrada škody a návratnosť odcudzených hodnôt, prípadne hodnôt, o ktoré bol majetok v socialistickom vlastníctve inak poškodený, ale plní aj dôležitú preventívnu funkciu, pretože neuplatnenie nároku na náhradu škody svedčí o nesprávnom prístupe socialistickej organizácie k ochrane majetku v socialistickom vlastníctve.

IV.

Rozhodovanie o náhrade škody

Obidva najvyššie súdly republík zistili, že v adhéznom konaní sa vyskytujú v praxi súdov závažnejšie nedostatky tak pri aplikácii procesných, ako aj hmotnoprávných ustanovení. Svedčí to o tom, že súdly naďalej podceňujú význam adhézneho konania a že nevenujú dostatočnú pozornosť otázkam náhrady škody napriek tomu, že k týmto otázkam vydali podrobné usmerňujúce a zovšeobecňujúce materiály už býv. Najvyšší súd (pozri najmä č. II/1962 a III/1967 Zb. rozh. tr.), ako aj najvyššie súdly republík. Popri nedostatkoch pri zisťovaní príčin a podmienok trestnej činnosti a pri ich signalizácii príslušným hospodárskym a kontrolným orgánom je rozhodovanie súdov a náhrade škody najslabším článkom ich činnosti pri ochrane poskytovanej majetku v socialistickom vlastníctve. Napriek určitému, ale nevýraznému zlepšeniu praxe, ktoré zisťuje menovite Najvyšší súd SSR, sa ešte nepodarilo dosiahnuť také zlepšenie úrovne konania a rozhodovania o náhrade škody, aby bolo možné konštatovať, že činnosť súdov na tomto úseku zodpovedá politickoprávnomu významu inštitúcie adhézneho konania. Význam prisúdenia náhrady škody už v trestnom konaní spočíva jednak v tom, že umožňuje návratnosť hodnôt, o ktoré bol majetok v socialistickom vlastníctve ukrátený bez zbytočných ďalších trov a straty času, jednak v tom, že rozhodnutie o povinnosti nahradiť spôsobenú škodu zároveň s rozhodnutím o vine a treste znásobuje preventívny a výchovný účinok súdneho konania a rozhodnutia. Zvyšuje sa tým efektívnosť súdnej činnosti, ktorá je aktuálnou požiadavkou politiky strany kladenou na činnosť všetkých štátnych orgánov, vrátane súdov.

Zvýšila sa zodpovednosť poškodených socialistických organizácií, ktoré spravidla včas a náležitou formou uplatňujú svoj nárok na náhradu škody voči páchatelom trestných činov a prečinov proti majetku v socialistickom vlastníctve a len výnimočne nevyužívajú právo podľa § 143 odst. 2 Tr. por., hoci škoda spôsobená trestným činom alebo prečinom im nebola nahradená. Aj táto skutočnosť by mala byť pre súdly podnetom, aby zlepšili úroveň konania a rozhodovania o náhrade škody primerane snahe poškodených socialistických organizácií dosiahnuť náhradu spôsobenej škody už v trestnom konaní.

Nedostatky pri aplikácii procesnoprávných predpisov sa zistili najmä v tom, že súdly, predovšetkým okresné

a.) neupovedomili poškodenú socialistickú organizáciu o hlavnom pojednávaní a tým jej

znemožnili zúčastniť sa ho a uplatniť na ňom svoje práva poškodeného;

b.) nedoručili poškodenej socialistickej organizácii odpis obžaloby, prípadne návrhu na potrestanie;

c.) nezistovali, či organizácia, ktorá uplatnila nárok na náhradu škody, má právnu subjektivitu a či môže svojím menom nadobúdať práva a zaväzovať sa; v dôsledku toho súdy priznali nárok na náhradu škody aj závozom (odštepným závozom) národných podnikov, pobočkám alebo oblastným závozom štátnej poisťovne ap., hoci ide o organizačné zložky, ktoré nemajú právnu subjektivitu (pozri § 45 Hosp. zák., prípadne § 5 odst. 2 zák. č. 82/1966 Zb. v znení zák. č. 162/1968 Zb. o poisťovníctve); právnu subjektivitu v týchto prípadoch má jedine príslušná štátna hospodárska organizácia (podnik), prípadne Česká štátna poisťovňa v Prahe, resp. Slovenská štátna poisťovňa v Bratislave; pokiaľ ide o účasť na konaní, treba uviesť, že ak je závod zapísaný v podnikovom registri ako odštepný závod, jeho vedúci je už zo zákona oprávnený robiť v mene podniku všetky právne úkony, ktoré sa týkajú závodu; vedúci odštepného závodu je teda orgánom podniku v zmysle § 21 odst. 2 Hosp. zák. a rozsah jeho oprávnení je vymedzený zákonom; podľa § 5 odst. 2 cit. zákona o poisťovníctve sa organizačné zložky, o ktorých to ustanovuje organizačný poriadok, zapisujú do podnikového registra ako odštepné závody; ich riaditelia sú oprávnení robiť v mene Českej štátnej poisťovne, resp. Slovenskej štátnej poisťovne všetky právne úkony týkajúce sa organizačnej zložky (pozri č. 25/1968 a 27/1977 Zb. rozh. obč.);

d.) neskúmali, či pracovník socialistickej organizácie je oprávnený konať za organizáciu, prípadu zastupovať, a rozhodli o nároku na náhradu škody, ktorý uplatnila osoba zrejme neoprávnená, napr. účtovník reštaurácie, spolupracovník obvineného vypočutý ako svedok ap.;

e.) neuložili obvinenému povinnosť nahradiť spôsobenú škodu, hoci pre takéto rozhodnutie boli splnené všetky zákonné podmienky, prípadne bezdôvodne odkázali poškodenú socialistickú organizáciu na konanie o veciach občianskoprávných alebo na konanie pred iným príslušným orgánom;

f.) nerozhodli o návrhu organizácie na vyslovenie povinnosti obvineného zaplatiť úrok z omeškania ani v tých prípadoch, v ktorých poškodená organizácia včas požiadala o zaplatenie úrokov;

g.) priznali socialistickej organizácii nárok na náhradu škody, hoci ho neuplatnila buď vôbec, alebo ho neuplatnila včas alebo v náležitej forme; priznali socialistickej organizácii nárok vo väčšom rozsahu, než socialistická organizácia uplatnila; nepoučili socialistickú organizáciu o tom, že môže svoj nárok na náhradu škody upresniť až do doby, než sa súd odoberie na záverečnú poradu;

h.) nedoručili socialistickej organizácii odpis rozsudku, hoci uplatnila nárok na náhradu škody.

Pri aplikácii hmotnoprávných predpisov sa vyskytli chyby najmä v týchto smeroch:

a.) Ak bola viacerým obvineným uložená povinnosť nahradiť škodu spoločne a nerozdielne, súdy často neodôvodnili tento výrok z hľadiska ustanovenia § 438 odst. 2 Obč. zák., podľa ktorého môže súd uložiť solidárnu zodpovednosť za náhradu škody len v odôvodnených prípadoch. Ak bola náhrada škody rozdelená podľa § 438 odst. 1 Obč. zák. medzi viacerých obvinených, súdy neodôvodnili výšku podielov jednotlivých obvinených z toho hľadiska, z akých konkrétnych okolností vychádzali pri zisťovaní účasti jednotlivých obvinených na spôsobení škody.

Vyskytli sa prípady, že súde rozhodli, že tí, ktorí škodu spôsobili, zodpovedajú za ňu spoločne a nerozdielne, a to aj vtedy, keď išlo o zodpovednosť podľa Zákonníku práce, ktorý nepozná solidárnu zodpovednosť. Podľa § 179 odst. 5 Zák. práce ak zodpovedá za škodu niekoľko pracovníkov, je každý z nich povinný nahradiť pomernú časť škody podľa miery svojho zavinenia.

b.) Ak pracovník organizácie spôsobil trestným činom (prečinom) škodu inej organizácii porušením povinnosti pri plnení pracovných úloh alebo v priamej súvislosti s ním, ukladajú súde páchatelovi povinnosť nahradiť škodu tejto inej organizácii, hoci táto organizácia môže uplatňovať nárok na náhradu škody len voči organizácii, ktorej pracovníkom je páchatel; v trestnom konaní jej prislúchajú len práva podľa § 43 odst. 1 Tr. por. Nárok na náhradu škody môže uplatňovať voči páchatelovi organizácia, ktorej bol pracovníkom, a to v rozsahu, v akom nahradila škodu organizácii, ktorej bola škoda spôsobená; v prípade škody spôsobenej z nedbanlivosti je výška náhrady limitovaná (§ 179 odst. 2, § 183 odst. 1 Zák. práce).

c.) Súde ukladajú obvinenému povinnosť nahradiť poškodenej organizácii škodu, hoci medzi poškodenou organizáciou a obvineným došlo k dohode o zrážkach zo mzdy, ktorá zahrňuje aj uznanie dôvodu a výšky pohľadávky (§ 185 odst. 4, § 246 odst. 1 Zák. práce) a na základe ktorej vzniká právo poškodenej organizácie vykonávať zrážky zo mzdy, prípadne požadovať na inej organizácii, ktorej pracovníkom je páchatel, aby v jej prospech vykonávala zrážky zo mzdy až do úplného uspokojenia pohľadávky. Ak bola uzatvorená takáto dohoda, došlo k úprave nárokov medzi organizáciou a pracovníkom podľa § 259 Zák. práce a organizácia už nemôže uplatňovať nárok na náhradu škody, ale len nároky vyplývajúce z tejto dohody.

Výrok o náhrade škody odôvodňujú súde spravidla veľmi stručne a nedostatočne. Len zriedka uvádzajú v odôvodnení rozsudku, ktoré hmotnoprávne ustanovenia použili pri rozhodovaní o nároku na náhradu škody. Tieto nedostatky majú za následok, že výroky o náhrade škody sú nepreskúmateľné, čo je často príčinou ich zrušovania v odvolacom konaní.

Záver

Trestná činnosť proti socialistickej ekonomike, ktorá je základom ďalšieho rozvoja socialistickej spoločnosti, najmä trestná činnosť proti majetku v socialistickom vlastníctve zostáva aj v súčasnom období jedným z hlavných problémov kriminality. Hoci sa v dôsledku realizácie konsolidačných opatrení strany zastavil rast trestnej činnosti, ku ktorému došlo v krízovom období našej spoločnosti, a odhalená hospodárska kriminalita poklesla, tento pokles je nevýrazný a predovšetkým rozkrádanie, ktoré je prevažujúcou formou trestnej činnosti proti majetku v socialistickom vlastníctve, klesá len pomaly. Pritom narastajú niektoré nebezpečné formy rozkrádania (vlámanie do pokladníc, výkladných skriň a socialistických objektov vôbec), prípadne sa objavujú niektoré nové formy rozkrádania poškodzujúce socialistickú ekonomiku na zvlášť citlivých úsekoch, napr. na úseku zahraničného obchodu.

Ochrana majetku v socialistickom vlastníctve prostriedkami trestného práva zostáva preto jednou z hlavných úloh súdov. Súde v podstate úspešne plnia túto úlohu, keď najmä trestným postihom poskytujú majetku v socialistickom vlastníctve spravidla primeranú ochranu. Účinnosť tejto ochrany však znižujú niektoré nedostatky pri rozhodovaní, ale hlavne nekomplexné využívanie prostriedkov, ktoré má súd k dispozícii. Účinnosť súdnej ochrany majetku v socialistickom vlastníctve sa často redukuje len na prísny trestný postih, ale nedostatočne sa využívajú možnosti zapojenia spoločenských organizácií, signalizácie zistených nedostatkov hospodárskym a kontrolným orgánom a najmä náhrady škody v adhéznom konaní, ktorá nemá len reparačnú, ale aj dôležitú preventívnu a výchovnú funkciu.

Nedostatky, ktoré sa vyskytujú pri rozhodovaní, hoci sú len čiastkového charakteru, znižujú účinnosť ochrany majetku v socialistickom vlastníctve bez ohľadu na to, či k porušeniu zákona došlo v prospech alebo v neprospech páchatela. Rozhodnutie, ktoré nie je v plnom súlade so zákonom alebo ktoré nebolo vydané na základe zákonného postupu, nemôže pôsobiť s plnou výchovnou silou ani na páchatela, ani na verejnosť. Účinnosť trestného postihu preto nemožno redukovať len na ukladanie primeraných prísnych trestov, ale treba ju chápať ako otázku všestranného zvýšenia kvality konania a rozhodovania súdov.

Zisťovaniu skutkového stavu veci ako základnému predpokladu zákonného a spravodlivého rozhodnutia venujú sudy vo väčšine prípadov náležitú pozornosť. Nedostatky sa vyskytujú predovšetkým pri zisťovaní povahy a výšky spôsobenej škody a pri zisťovaní okolností, ktoré viedli k trestnej činnosti alebo umožnili jej spáchanie. Tieto nedostatky sú potom príčinou chýb nielen pri rozhodovaní o vine a treste, ktoré v podstate nie sú časté, ale predovšetkým pri rozhodovaní o náhrade škody, ktoré stále nemá náležitú úroveň, ako aj pri signalizácii zistených príčin a podmienok trestnej činnosti príslušným hospodárskym a štátnym orgánom. Slabým článkom činnosti súdov je odôvodnenie rozhodnutí. Hoci súd spravidla zhromaždí a vykoná všetky potrebné dôkazy, z ktorých môže zistiť všetky skutočnosti dôležité pre rozhodnutie, často sa to neprejaví v stručnom a jasnom odôvodnení rozhodnutia (§ 125 Tr. por.).

Chyby a omyly, ktoré sa vyskytujú pri právnom posúdení zistených skutkov, sa väčšinou týkajú otázok, ktoré už boli judikatúrou vyriešené. Preto skvalitnenie rozhodovania súdov v tomto smere predpokladá najmä to, aby sa sudcovia bežne zoznamovali s judikatúrou a sústavne ju sledovali a aby sa tejto problematike venovala zvýšená pozornosť tak pri výkone súdneho dozoru, ako aj pri výchove kádrov.

Postih trestných činov a prečinov proti majetku v socialistickom vlastníctve, predovšetkým postih trestného činu rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve je v podstate primeraný a odpovedajúci právnej politike strany. Jeho účinnosť však znižujú niektoré už dlhší čas sa opakujúce nedostatky, ktoré sa len pomaly prekonávajú. Ide predovšetkým o nedostatočné využívanie celého systému trestov, celého rozpätia zákonných trestných sadziieb a všetkých obsahových prvkov niektorých druhov trestov, menovite nápravného opatrenia a podmieneného odsúdenia. Najmä v niektorých prípadoch závažnejších trestných činov alebo v niektorých prípadoch recidivistov sa nevyužilo celé rozpätie zákonnej trestnej sadzby trestu odňatia slobody, ale ani v tých prípadoch, kde sa odôvodnene uložil trest bez odňatia slobody, sa nevyužilo vždy rozpätie trestu nápravného opatrenia, celé rozpätie výšky zrážok z platu odsúdeného, pri podmienenom odsúdení a nápravnom opatrení sa často nevyužila možnosť uložiť odsúdenému primerané obmedzenia a povinnosť nahradiť škodu spôsobenú trestným činom (§ 44 odst. 4 a § 59 odst. 2 Tr. zák.). Nedostatočne sa využíva aj možnosť ukladať popri treste odňatia slobody trest zákazu činnosti a trest peňažitý, prípadne trest prepadnutia veci alebo majetku. Ani odôvodnenie výroku o treste nemá náležitú úroveň.

Podstatne sa zlepšilo využívanie ochranného dohľadu, ktorý sa ukladá spravidla vo všetkých potrebných prípadoch. Účinnosť tohto ochranného opatrenia však znižuje skutočnosť, že sa stále nedostatočne používa ustanovenie § 2 odst. 2 zák. č. 44/1973 Zb. o ochrannom dohľade. Ochranné protialkoholické liečenie sa neukladá vo všetkých prípadoch, ktoré prichádzajú do úvahy.

Častejšie a závažnejšie nedostatky boli zistené pri rozhodovaní o náhrade škody. Adhézne konanie v dôsledku porušovania procesných i hmotnoprávných ustanovení neplní vždy dostatočne svoj cieľ, aby sa o náhrade škody rozhodlo rýchlo a bez ďalších zbytočných trov a straty času a tým sa znásobil preventívny a výchovný účinok súdneho rozhodnutia.

Slabým článkom činnosti súdov napriek určitému zlepšeniu zostáva signalizácia zistených nedostatkov, ktoré zapríčinili alebo podmienili trestnú činnosť. Hoci význam tohto preventívneho

prostriedku z hľadiska celkového boja proti skúmanej trestnej činnosti nemožno preceňovať, nemožno ho ani podceňovať, pretože pri náležitom objasnení príčin a podmienok trestnej činnosti adresná signalizácia môže byť účinným prostriedkom predchádzania ďalšej trestnej činnosti.

Uznesenie

pléna Najvyššieho súdu Československej socialistickej republiky

z 5. júna 1979 č. [Plsf 1/79](#)

Plénum Československej socialistickej republiky po prerokovaní správy o zhodnotení poznatkov o rozhodovaní súdov o trestných činoch proti majetku v socialistickom vlastníctve podľa tretieho oddielu druhej hlavy osobitnej časti Trestného zákona a o odpovedajúcich prečinoch

I. schvaľuje túto správu;

II. konštatuje:

1. XV. zjazd KSČ i 11. a 12. zasadanie ÚV KSČ kladú pri realizácii programu ďalšieho rozvoja socialistickej spoločnosti do popredia ekonomické otázky a úlohy hospodárskeho rozvoja ako základne pre dosiahnutie cieľov vo všetkých ostatných oblastiach spoločenského života. Uskutočňovanie týchto cieľov si vyžaduje upevnenie socialistického vlastníctva ako nedotknuteľného základu socialistického zriadenia a zdroja blahobytu ľudu, bohatstva a sily štátu. To okrem iného predpokladá dôsledný boj s protiprávnymi útokmi proti socialistickej ekonomike a osobitne proti majetku v socialistickom vlastníctve, ktoré už dlhší čas predstavujú významnú časť kriminality v našej spoločnosti.

Tento negatívny jav je preto predmetom stálej pozornosti orgánov Federálneho zhromaždenia ČSSR a vlády ČSSR. Z uznesení a opatrení týchto orgánov vyplýva aj pre Najvyšší súd ČSSR úloha venovať sústavnú pozornosť trestnoprávnej ochrane majetku v socialistickom vlastníctve.

Najvyšší súd ČSR a Najvyšší súd SSR preto na základe spoločne skordinovaných plánov prác uskutočnili prieskum a zhodnotenie praxe okresných a krajských súdov ako súdov prvého stupňa pri postihu trestných činov a prečinov proti majetku v socialistickom vlastníctve a Najvyšší súd ČSSR zovšeobecnil takto získané poznatky najvyšších súdov republík, ako aj poznatky, ktoré získal sledovaním rozhodovania najvyšších súdov republík s cieľom pôsobiť na jednotné zameranie súdneho dozoru v republikách v tejto problematike, ktorá z celoštátneho hľadiska i z hľadiska obidvoch republík patrí medzi základné úlohy trestného súdnictva.

2. Trestná činnosť proti socialistickej ekonomike a osobitne rozkrádanie majetku v socialistickom vlastníctve a iné formy jeho poškodzovania zostávajú jedným z hlavných problémov kriminality. Ochrana majetku v socialistickom vlastníctve prostriedkami trestného práva je preto jednou zo základných úloh súdov v súčasnom období.

Súdy plnia túto úlohu v podstate úspešne a trestným postihom poskytujú majetku v socialistickom vlastníctve spravidla primeranú a potrebnú ochranu. Účinnosť tejto ochrany však do istej miery znižujú niektoré čiastkové nedostatky pri rozhodovaní, ako aj nekomplexné využívanie všetkých ďalších prostriedkov a výchovnej činnosti, zapojenie spoločenských organizácií do činnosti súdov a signalizácia zistených nedostatkov hospodárskym a kontrolným orgánom a organizáciám.

3. Základom súdnej ochrany majetku v socialistickom vlastníctve, od ktorého závisí účinnosť aj ostatnej činnosti súdov, je rozhodnutie po všetkých stránkach zákonné a vydané na základe zákonného postupu. Najvyššie súdy republík i ostatné články súdneho dozoru venujú tejto

problematike sústavnú pozornosť a prispievajú k zdokonaľovaniu rozhodovania súdov v týchto veciach.

Väčšia pozornosť sa venuje zisťovaniu skutkového stavu ako základnému predpokladu zákonného a spravodlivého rozhodnutia. V niektorých prípadoch však neboli odstránené nedostatky najmä pri zisťovaní výšky škody spôsobenej trestným činom (§ 89 odst. 1 písm. a/ Tr. por.) a pri zisťovaní okolností, ktoré viedli k trestnej činnosti alebo umožnili jej spáchanie (§ 89 odst. 1 písm. f/ Tr. por.). Nedostatky pri odôvodnení rozhodnutia (§ 125 Tr. por.) sú niekedy príčinou jeho nepresvedčivosti aj v tých prípadoch, v ktorých boli náležite objasnené všetky významné okolnosti a v ktorých je rozhodnutie inak po všetkých stránkach vecne správne.

Pri správnom posúdení veci sa niekedy vyskytujú chyby aj v takých otázkach, ktoré sú už judikatúrou objasnené a vyriešené. Nadväzujúc na predchádzajúcu bohatú judikatúru týkajúcu sa danej problematiky najvyššie súdy republík bežne a včas riešia vyskytujúce sa sporné právne problémy; len výnimočne zostávajú otvorené, prípadne sú nejednotným spôsobom riešené niektoré jednotlivé menej významné otázky.

4. Postih trestných činov a prečinov proti majetku v socialistickom vlastníctve zásadne zodpovedá právnej politike strany. Jeho účinnosť znižujú len niektoré čiastkové nedostatky, ktoré sa dosiaľ nepodarilo odstrániť z praxe súdov. Sú to najmä nedostatočné využívanie celého systému trestov, celého rozpätia zákonných trestných sadziieb a všetkých obsahových zložiek niektorých druhov trestov, menovite nápravného opatrenia a podmieneného odsúdenia (§ 44 odst. 4 a § 59 odst. 2 Tr. zák.). Takisto ako pri postihu ostatnej trestnej činnosti, aj pri postihu trestných činov a prečinov proti majetku v socialistickom vlastníctve dosiaľ existuje nejednotnosť medzi republikami pri používaní trestu nápravného opatrenia, podmieneného odsúdenia a peňažného trestu.

Podstatne sa zlepšilo ukládanie ochranného dohľadu; jeho účinnosť však v niektorých prípadoch znižuje skutočnosť, že sa nedostatočne používa ustanovenie § 2 odst. 2 zák. č. 44/1973 Zb. o ochrannom dohľade.

5. Častejšie a závažnejšie nedostatky zistili najvyššie súdy republík pri rozhodovaní o náhrade škody v adhéznom konaní; súdy niekedy podceňujú skutočnosť, že včasné rozhodnutie o náhrade škody má nielen reparačnú, ale aj dôležitú preventívnu a výchovnú funkciu.

6. Slabým článkom činnosti súdov stále zostáva aj signalizácia zistených nedostatkov, ktoré zapríčinili alebo podmienili trestnú činnosť. Adresná a na znalosti veci založená signalizácia môže byť účinným prostriedkom prevencie.

Plénum Najvyššieho súdu Československej socialistickej republiky preto

III. odporúča:

a.) zabezpečiť, aby so správou o zhodnotení poznatkov o rozhodovaní súdov o trestných činoch a prečinoch proti majetku v socialistickom vlastníctve boli zoznámení všetci sudcovia a aby poznatky v nej uvedené boli využité pri výchove sudcov;

b.) pri výkone súdneho dozoru

- naďalej venovať sústavnú pozornosť tejto problematike a zamerať sa na cielavedomé odstraňovanie vyskytujúcich sa nedostatkov v rozhodovaní súdov,

- naďalej pôsobiť, aby súdy postupovali v súlade s princípom individualizácie aj pri ukladaní trestu nápravného opatrenia, podmieneného odsúdenia a peňažného trestu a aby sa tým prax

súdov v oboch republikách zjednotila,

- na úseku prevencie a právnej výchovy vychádzať predovšetkým z rozhodovania a využívať všetky poznatky pre adresnú signalizáciu a cieľavedomú preventívnu a výchovnú činnosť.